

T.C.
BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI

**ÖĞRETMENLERİN ÇALIŞMA KOŞULLARI VE
SAĞLIK DURUMUNUN DEĞERLENDİRİLMESİ**

HEM. SİBEL DEMİR
HALK SAĞLIĞI YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI
DOÇ. DR. SİBEL KIRAN

ZONGULDAK

2013

T.C.
BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI

ÖĞRETMENLERİN ÇALIŞMA KOŞULLARI VE
SAĞLIK DURUMUNUN DEĞERLENDİRİLMESİ

HEM. SİBEL DEMİR
HALK SAĞLIĞI YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI
DOÇ. DR. SİBEL KIRAN

ZONGULDAK

2013

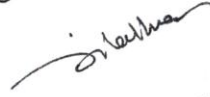
KABUL ve ONAY:

“ÖĞRETMENLERİN ÇALIŞMA KOŞULLARI VE SAĞLIK DURUMUNUN DEĞERLENDİRİLMESİ” başlıklı bu çalışma jürimiz tarafından değerlendirilerek, Bülent Ecevit Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Halk Sağlığı Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir. 10/12/2013

Başkan: Doç. Dr. Ferruh Niyazi AYOĞLU

Üye (Danışman) : Doç. Dr. Sibel KIRAN

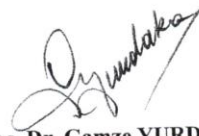
Üye: Yrd. Doç. Dr. Hülya KULAKÇI

ONAY:

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylım.

TARİH: .../.../.....

Doç. Dr. Gamze YURDAKAN

Sağlık Bilimleri Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Tezimin hazırlanmasının her aşamasında emeğini, hoşgörüsünü, desteğini, bilgi ve deneyimlerini esirgemeyen değerli hocam, tez danışmanım Sayın Doç. Dr. Sibel Kıran'a, sonsuz teşekkürü bir borç bilirim.

Tez dönemimde manevi desteğini esirgemeyen, beni yüreklendiren, tezime dört elle sarılmamı sağlayan Doç. Dr. Ferruh Niyazi Ayoğlu'na,

Yüksek lisans eğitimim sırasında bilgi ve deneyimlerinden yararlandığım ve desteklerini esirgemeyen saygıdeğer hocam Anabilim Dalı Başkanı Sayın Prof. Dr. Mehmet Ali Kurçer'e,

Tüm eğitim öğretim hayatımda yer alan; bilgilerini, sevgilerini, şefkatlerini esirgemeyen saygıdeğer, kıymetli öğretmenlerime,

Beni bugünlere getiren, yetiştiren, her konuda desteklerini, sabırlarını, hayır dualarını esirgemeyen, her şeyim olan sevgili aileme sonsuz teşekkürler.

Sibel DEMİR

Aralık 2013, ZONGULDAK

ÖZET

Sibel Demir. Öğretmenlerin çalışma koşulları ve sağlık durumunun değerlendirilmesi. Bülent Ecevit Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak, 2013.

Tanımlayıcı tipteki bu araştırmanın amacı, Zonguldak İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı merkez okullarında çalışan öğretmenlerin; çalışma yaşamı özelliklerinin ve mevcut sağlık durumunun değerlendirilmesidir. Zonguldak İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı merkezde çalışan 2212 öğretmeni temsil eden örnek büyüklüğü 720 olarak hesaplandı. Basit rasgele örnekleme yöntemi kullanıldı. Ulaşılabilirlik %91.4 (658) olan çalışmada veriler, araştırmacı tarafından hazırlanan anket aracılığıyla katılımcıların kendi bildirimine dayalı elde edildi.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin %54'ü kadındı. 658 öğretmenden %93.9'u kadrolu, %6.1'i sözleşmeli olarak istihdam edilmekteydi. Öğretmenlerin %23.4'ü düzenli olarak fazla mesai, %4.7'si ek iş yapmaktaydı. Öğretmenlerin %35.9'u işinden elde ettiği gelirin harcamalarına yetmediğini belirtti. Haftalık çalışma süresi ortalaması 34.0 ± 10.9 saattir. Öğretmenlerin mesleklerinin toplum içinde değer görmesi ile ilgili düşünceleri (10 puan en iyi, hakettiği yerde) ortalama 4.5 ± 2.1 , mesleklerini yapmaktan memnuniyet dereceleri 10 üzerinden (çok memnunun) ortalama 7.3 ± 2.3 'tü.

Öğretmenlerin %39.4'ünün doktor tarafından tanısı konulmuş en az bir hastalığı bulunmaktaydı. İlk sırada kulak burun boğaz (%15.8), ikinci sırada gastrointestinal hastalıklar (%13.7) yer almaktaydı. Sağlıkla ilgili bildirdikleri yakınmalardan ilk üç sırada; bel ağrısı (%15.0), baş ağrısı (%14.9), boğaz ağrısı (%13.7), yer almaktaydı. Öğretmenlerin %17'si düzenli ilaç kullanmaktaydı. Öğretmenler hem rol model hem de bütün topluma ulaşabilen bir kesim olarak sağlığı geliştirme ve sağlığın korunması için önemli bir çekirdek noktadır. Kendi sağlıkları, çalışma yaşamı ve sağlık ilişkisi konusunda bilgi ve algılarını topluma yansıtma potansiyeli dikkate alındığında okul sağlığı hizmetleri bütünü içinde iş sağlığı hizmetleri oluşturulması önemli ve gereklidir. Yeni yasal düzenlemeler ışığında Toplum Sağlığı Merkezi odaklı iş sağlığı hizmetleri iş sağlığı hemşireleri desteği ile oluşturulabilir.

Anahtar Sözcükler: Öğretmen, Sağlık durumu, İş sağlığı, Çalışma koşulları.

ABSTRACT

Sibel Demir. Teachers' working conditions and health status assessment. Bülent Ecevit University, Institute of Health Science, Master Thesis, Zonguldak, 2013.

The aim of this descriptive study is to evaluate the characteristics of work and current health condition of the teachers' who work at the schools in the city center which are affiliated to Zonguldak Provincial Directorate for National Education. The sample size to represent the total number of 2212 teachers was calculated to be 720. Simple random sampling was used. The data of this survey, of which accessibility was 91.4% (n:658), was collected via the self-administered questionnaire prepared by the researcher.

While 54% of the teachers included in the study was female. Among 658 teachers, 93.9% worked as permanent staff, while 6.1% were contracted. 23.4% was found to be regularly working overtime and 4.7% had extra jobs.

The mean working hours of the teachers were 34.0 ± 10.9 . The mean score of their perception of the worthiness of their job in the community was 4.5 ± 2.1 , where 10 represented the best deserved status. The mean score of their satisfaction from job was 7.3 ± 2.3 , where 10 represented the most satisfied.

39.4% of teachers had at least one disease diagnosed by a doctor. While otolaryngologic diseases were most frequent (15.8%), gastrointestinal diseases had a frequency of 13.7%. The three most frequent health complaints were backache (15.0%), headache (14.9%) and sore throat (13.7%). 17% of the teachers were using medicine on regular basis.

Being a role model and having the ability to reach to whole community, the teachers have a key status for health promotion and prevention. Considering their potential of reflecting their knowledge and perceptions to the community, it is essential to integrate the health of teachers into school health services or cover them in occupational health services. With the new legislation, TSM based occupational health services can be carried out with the support of occupational health nurses.

Key Words: Teacher, Health status, Occupational health, Working conditions.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

Tez Kabul ve Onay.....	iii
Önsöz	iv
Özet	v
İngilizce Özet (Abstract)	vi
İçindekiler	vii
Simgeler ve Kısaltmalar Dizini	ix
Tablo Dizini	x
1. Giriş.....	1
2. Genel Bilgiler	3
2.1. Türkiye’de İlk ve Ortaöğretim Sistemi	5
2.2. Sayısal Veriler	7
2.2.1. Örgün ve yaygın eğitimde öğrenci, öğretmen, okul ve derslik sayıları	7
2.2.2. Okullaşma oranları	8
2.3. Bütçe.....	8
2.4. Yatırım.....	9
2.5. İkili Öğretim ve Diğer Uygulamalar	9
2.6. Öğretmen İstihdam	10
2.7. Öğretmenlerin Çalışma Saatleri	10
2.8. Bir Öğretmene Düşen Öğrenci Sayısı	11
2.9. Teknisyen ve Usta Öğretici Çalıştırma	11
2.10. Öğretmen Maaşları	11
2.11. Öğretmen Kariyer İmkanları	11
2.12. Türkiye’de Eğitimin Sayısal Verileri Özeti	11
2.13. Zonguldak’ta Eğitimin Sayısal Verileri Özeti	13
2.13.1. Zonguldak’ta net okullaşma oranları.....	13
3. Gereç ve Yöntem.....	15
3.1. Araştırmanın Amacı	15
3.2. Araştırmanın Tipi	15
3.3. Araştırmanın Yapıldığı Yer	15
3.4. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	15
3.5. Verilerin Toplanması ve Değerlendirilmesi	15

3.6. Araştırma Değişkenleri.....	16
3.7. Değişken Tanımları ve Ölçütleri	17
3.8. Araştırmanın Kısıtlılıkları	20
3.9. Araştırma Zaman Çizelgesi	20
4. Bulgular.....	21
5. Tartışma.....	29
6. Sonuç ve Öneriler.....	34
7. Kaynaklar	35
8. Ekler	39
Ek 1. Tez Adı Değişiklik Kararı.....	39
Ek 2. Resmi İzin	40
Ek 3. Bilgilendirilmiş Olur Formu	41
Ek 4. Anket Formu	43
9. Özgeçmiş.....	49

SİMGELER VE KISALTMALAR

EFİKAP	: Eğitime Fiziksel Katkı Projesi
GSYİH	: Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
ILO	: International Labour Organisation
KPSS	: Kamu Personeli Seçme Sınavı
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
OECD	: Organization for Economic Co-operation and Development
SGK	: Sosyal Güvenlik Kurumu
TALIS	: Teaching and Learning International Survey
TOKİ	: Toplu Konut İdaresi Başkanlığı
TSM	:Toplum Sağlığı Merkezi
TÜİK	:Türkiye İstatistik Kurumu
UNESCO	:United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
YÖK	:Yükseköğretim Kurulu

TABLolar DİZİNİ

Sayfa

Tablo 1. Eğitim kademelerine göre Türkiye genelinde, okul, öğrenci, öğretmen ve öğrenci/öğretmen oranlarının dağılımı.....	8
Tablo 2. Öğretmenlerin sosyodemografik özelliklerinin dağılımı.....	21
Tablo 3. Öğretmenlerin çalışma yaşamı ile ilgili bazı özelliklerin dağılımı	23
Tablo 4. Öğretmenlerin gelir ve çalışma süreleri, toplumda değer görme durumu ile ilgili ortalama ve standart sapma değerleri	24
Tablo 5. Öğretmenlerin sigara ve alkol kullanma durumları	25
Tablo 6. Öğretmenlerin bildirdikleri tanı almış hastalık sıklıkları (N:tekrarlı)	26
Tablo 7. Öğretmenlerin bildirdikleri yakınma sıklıkları (N:tekrarlı)	27
Tablo 8. Öğretmenlerin düzenli kullandıkları ilaçlar (N:tekrarlı)	28

1. GİRİŞ

Eğitim ğretim kurumları sağlık bilinci ve koruyucu sağlık davranışlarını geliştirmek ve sağlığı etkileyen alışkanlıklar konusunda toplumu bilinçlendirme açısından kritik öneme sahiptir. Bu doğrultuda okul sağlığı uygulamalarının içine okullarda çalışan sağlığı kavramının eklenmesi ile çalışan sağlığı için koruyucu sağlık yaklaşımlarının somut uygulamaya dönüştürölmesi ve sağlık için rol model olan öğretmenlerin sağlığını hedefleyen yaklaşımlar farkındalığı ile okuldan eve öğrenme boyutu ve toplumun sağlık bilincinin yükseltilmesine yönelik adımlar atılabilir.

Milli Eğitim Kanunumuza göre öğretmenlik mesleği "ihtisas" mesleği olarak tanımlanmış olup asli ve süreklilik özelliği olan bir meslektir. Ekonomik büyümeyi hızlandırmak, üretimi artırmak, kişisel ve sosyal gelişmeye katkı sağlamak ve sosyal sınıflar arasındaki uçurumları ortadan kaldırmak eğitimin amaçları arasındadır (1). Toplumun sağlık düzeyini yükseltmeye potansiyel katkısı yönünden ağdaş okul sağlığı hizmetleri kapsamında öğrenciler kadar okul çalışanlarının ve öğretmenlerin sağlığını ve sağlık bilgi düzeylerini yükseltmek önemli ve gereklidir. Okullar sağlığı geliştirme uygulamaları için toplumsal boyutta önemli başlangıç yeridir. Öğretmenler, sağlık ve eğitim arasındaki ilişkinin anlaşılmasına okul sağlığı ekibi içinde katkı verebilecek ve rol model olacak toplum liderleridir. Öğretmenlerin sağlık durumlarının ve etkileyen çalışma yaşamı özelliklerinin değerlendirildiği çalışmalar bu konuda farkındalığı artırmak ve yeni çalışan sağlığı düzenlemeleri doğrultusunda ulaşılması hedeflenen toplumsal uygulamalar açısından önemli ve gereklidir (2).

Eğitimin niteliğinde, öğretmenin niteliği ve rolü önemlidir. Öğretmenlik mesleği, uzmanlık gerektiren alan bilgisi, genel kültür ve öğrenmeyi öğretme becerisi gelişmiş, öğrencilerin bilgiyi üretebilme ve yorumlayabilme yeteneklerini geliştirecek davranışları üretebilecek kişilerin yapabileceği bir meslektir (3). Bu doğrultuda öğretmenlik meslek eğitiminde ve pratiğinde sağlık eğitiminin yer alması hem okul sağlığı uygulamalarına bilinçli katılım açısından hem de öğretmenlerin çalışma koşullarının geliştirilmesi açısından önemlidir.

Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür rgt (UNESCO) ile Uluslararası alışma rgtnn (ILO) ortak çalışmaları sonunda "ğretmenlerin statü takviyesi" belgelenmiştir. Buna göre "ğretmenlerin çalışma koşulları, eğitimin en yüksek

şekilde etkinliğini sağlayacak nitelikte olmalı ve öğretmenlere, kendilerini tümüyle mesleksi uğraşlarına adanmış olanağı verilmelidir" denmektedir (1).

Öğretmenlerin çalışma koşulları, sağlık durumları ve olanaklarının iyileştirilmesi okullarda sağlığı geliştirme çabalarının merkezinde öğretmenin sağlık algısı davranışları ve çalışma koşullarının iyileştirilmesi ve geliştirilmesine önemli katkıları sağlayacaktır. Bu araştırma, öğretmenlerin sağlık durumları ile çalışma yaşamı özelliklerini tanımlayıcı olarak sunmayı amaçlamaktadır.

2. GENEL BİLGİLER

Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) ve Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO)'nun vurguladığı "öğretmenlerin çalışma koşulları, eğitimin en yüksek şekilde etkinliğini sağlayacak nitelikte olmalı ve öğretmenlere, kendilerini tümüyle mesleksel uğraşlarına adanma olanağı verilmelidir" yaklaşımı doğrultusunda öğretmenlerin çalışma koşulları, sağlık durumları ve olanaklarının tanımlayıcı çalışmalarla değerlendirilmesi ve ardından öncelik alanlarının belirlenmesi ile, iyileştirme çalışmaları yürütülmesi sağlık bilinci, sağlığı geliştirme uygulamaları ve çalışan sağlığı boyutu ile topluma yansiyacak, çalışma koşullarının iyileştirilmesi ve geliştirilmesine önemli katkılar sağlayacaktır (1) .

Türkiye'de çağdaş anlamda öğretmen yetiştirme, Cumhuriyet'in temel değerlerine göre ulusal politikalarla belirlenmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından istihdam temelli politikaya göre yürütülen öğretmen yetiştirme 1982 yılında üniversitelere bırakılmıştır. Yükseköğretim Kurulu (YÖK), 1998-1999 öğretim yılında eğitim fakültelerinde yeniden bir yapılanmaya gitmiştir. Buna göre, ilköğretim okulu öğretmenleri 4 yıllık lisans programlarında, ortaöğretim (dal) öğretmenleri yüksek lisans düzeyinde yetiştirilmeye başlanmıştır. Öğretmenlerin istihdam biçimine bakıldığında 2000'li yıllardan sonra; kadrolu, sözleşmeli ve geçici vekil öğretmen olarak çalıştıkları ve Kamu Personeli Seçme Sınavı (KPSS) sonuçlarına göre yerleştirildikleri görülmektedir (3).

1973 yılında yürürlüğe giren 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'na göre öğretmenlere yüksek öğrenim görme zorunluluğu getirilmiştir. İlköğretim okulları Öğretmen Lisesine dönüştürülmüş, ilköğretim kurumlarının gereksinim duyduğu öğretmenler iki yıllık eğitim enstitülerinden yetiştirilmeye başlanmıştır (3).

Milli Eğitim Bakanlığına bağlı endüstri meslek lisesi, teknik lise, Anadolu teknik lisesi ve Anadolu meslek liselerine atölye ve meslek dersi öğretmeni olarak atanacakların lisans seviyesinde, dört yıllık yüksek öğretim görmüş olmalarını belirlemiştir. Yetişkinler teknik eğitim merkezleri ile endüstri pratik sanat okullarında ise, ön lisans seviyesinde, iki yıllık öğrenim görmüş olanlar atölye ve meslek dersi öğretmeni olarak görev alabilmektedir (3).

Ön lisans ve lisans düzeyinde endüstriyel teknik eğitim veren çeşitli yüksek öğretim kurumlarında öğrenim görmüş olanlar, gereksinim duyulan meslek

alanlarında okul ve kurumlara atölye ve meslek dersi öğretmenleri olarak atanmaktadırlar (3).

Kız Teknik Öğretim Okullarında görev yapan öğretmenler; genel bilgi, atölye ve meslek dersi öğretmenleri olmak üzere iki grupta yer almaktadırlar. Genel bilgi dersi öğretmenleri, diğer orta öğretim kurumlarına öğretmen yetiştiren fakülte ve yüksek okulların mezunları arasından atanmaktadır. Atölye ve meslek dersleri öğretmenleri ise, Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi ve Kız Sanat Eğitimi Yüksek Okulu mezunları ile karşılanmaktadır. Kız Teknik Öğretim Okullarında ayrıca usta öğreticiler ve teknisyenler de görev yapmaktadırlar (3).

Dal (branş) öğretmeni yetiştirme konusuna bakılacak olursa; Cumhuriyet döneminde genel liselere ve dengi meslek okullarına branş öğretmeni yetiştiren başlıca üç kurum vardı. Bunlar; Eğitim enstitüleri, Yüksek öğretmen okulları ve üniversitelerdir (3).

Sağlık bilgisi bu branş derslerinden biridir. 2003-2004 öğretim yılına kadar sağlık eğitimi bölümü öğrencileri "Sağlık Eğitim Fakültesi"nde 4 yıllık eğitimlerinde öğretmenlik formasyon eğitimini de aldıktan sonra "Sağlık Bilgisi Öğretmeni" ünvanı aldılar. Sağlık Eğitimi Öğretmeni Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi ve özel ortaöğretim kurumlarında Sağlık Bilgisi Dersini verebilir. Sağlık Meslek Liselerinde meslek dersleri öğretmeni olabilirler. Sağlık Eğitimi programında sağlık sorunları, hastalıklardan korunma ve sağlığı geliştirme ile ilgili konularda halkı bilgilendirecek ve toplumun sağlık bilincinin yükselmesine katkıda bulunacak ölçüde temel sağlık, sağlık eğitimi ve iletişimi metot ve teknolojileri konularında bilgi ve beceri sahibi olan ve kamu kurum ve kuruluşları ile özel sektörde ihtiyaç duyulan sağlık insan gücünü yetiştirmeyi hedefler (4). 2004' ten bu yana sağlık bilgisi dersini biyoloji dal öğretmenleri vermektedir. Sağlık bilgisi ders kitabı ortaöğretim 9. sınıfta okutulmakta olup, Hijyen başlığında sağlığın korunması ve geliştirilmesi konularına yer verilmiştir.

Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumları için 2002-2006 Avrupa Topluluğu stratejisi, iş sağlığı ve güvenlik kültürünün eğitim öğretimle pekiştirilmesi ihtiyacının altını çizmektedir. Topluluğun 2007-2012 Stratejisi ise iş güvenliği ve kültürünü yine önemli bir eylem alanı olarak görmekte bunun yanında, genç çalışanların risk grubu oluşturmasından ötürü onların sağlık ve güvenlikle ilgili ihtiyaçlarını göz önünde bulundurmanın gerekliliğini kabul etmektedir. Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarına yönelik olarak MEB ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Avrupa

Topluluğu stratejilerine uyarak, iş sağlığı ve güvenliği konularını içeren "Mesleki ve Teknik Eğitim Kurumları İş Sağlığı ve Güvenliği Rehberi"ni 2010'da oluşturmuştur. Avrupa Topluluğu sağlık ve güvenlik stratejisi 2007-2012 bileşenleri: Güvenlik ve sağlık kültürünü geliştirmek ve teşvik etmek; çalışanlar ve işyerlerinin de ötesinde toplumun tüm kesimine hitap etmek; mesleki eğitim ve üniversite eğitimi de dahil, sağlık ve güvenliği eğitim ve öğretim programlarına her seviyede entegre etmektir (5). Buna ek olarak 20 Haziran 2012'de kabul edilen İş Sağlığı ve Güvenliği yasası ile 2014 yılına kadar yalnızca mesleki teknik eğitim kurumları değil bütün okullar için iş sağlığı güvenliği stratejisi ve uygulamalarını geliştirme gerekliliği oluşmuştur.

Aynur Bilir, "Öğretmen Yetiştirilmenin Tarihsel Evrimi ve İstihdam Politikaları" adlı makalesinde öğretmenlik mesleği ile ilgili önerilerinde; özellikle çalışma koşullarının iyileştirilmesini vurgulamaktadır. Eğitimde çalışma koşulları ve ortamına hazırlıklı olma, takım çalışmasına uygun pratik olanağının göz önünde tutulması, mesleki gelişim ve yaşam boyu öğrenmenin desteklenmesini vurgularken, istihdam olanaklarının ve iş güvencesinin geliştirilmesini, öğretmen maaşlarının yaşam koşulları dikkate alınarak düzenlenmesini, özellikle çalışma yaşamının psikososyal boyutuna ait gereksinimleri vurgulamaktadır (4). Öğretmenlerin çalışma yaşamı özelliklerinin ortaya konması ve sağlık durumlarının değerlendirilmesi çalışmaları ile bu gereksinimi ortaya koyan somut veriler sağlanacaktır.

2.1. Türkiye'de İlk ve Ortaöğretim Sistemi

Türkiye'de eğitim sistemi, örgün eğitim ve yaygın eğitim olarak iki ana yapıdadır. Örgün eğitim, belirli yaş grubundaki ve aynı seviyedeki bireylere, amaca göre hazırlanmış programlarla, okul çatısı altında düzenli olarak yapılan eğitimidir. Örgün eğitim kurumları, okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarını kapsar. Yaygın eğitim, örgün eğitim sistemine hiç girmemiş, örgün eğitim sisteminin herhangi bir aşamasında bulunan ya da örgün eğitimini tamamlamış bireyler için örgün eğitimin yanında veya dışında düzenlenen eğitim, öğretim, rehberlik ve uygulama faaliyetlerinden oluşur. Yaygın eğitimde, genel veya mesleki eğitim eksikliklerini gidermek isteyen kişilerin gönüllü katılımı söz konusudur (1).

Örgün eğitimin ilk basamağını okul öncesi eğitim oluşturmakta olup, zorunlu ilköğretim çağına gelmemiş 3-5 yaş grubundaki çocukların isteğe bağlı eğitimidir.

Okulöncesi eğitimin amacı; çocukların bedensel, zihinsel, duygusal gelişimini ve iyi alışkanlıklar kazanmasını, onların ilköğretime hazırlanmasını, koşulları elverişsiz çevrelerden gelen çocuklar için ortak bir yetişme ortamı yaratılmasını, Türkçe'nin doğru ve güzel konuşulmasını sağlamaktır. Okulöncesi eğitim kurumları, bağımsız ana okulları olarak kurulabilmekte, kız meslek liselerine bağlı uygulama sınıfları ile diğer öğretim kurumlarına bağlı anasınıfları olarak da açılabilir (1).

Sekiz yıllık kesintisiz eğitimden oluşan ilköğretim 6-14 yaşlarındaki çocukların eğitim ve öğretimini kapsar. Kız ve erkek bütün yurttaşlar için zorunludur ve devlet okullarında parasızdır. MEB ilköğretimin amacını; "her Türk çocuğunun iyi birer yurttaş olabilmesi için, gerekli temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlık kazanmasını, milli ahlak anlayışına uygun olarak yetişmesini, ilgi, yeti ve yetenekleri doğrultusunda hayata ve bir üst öğrenime hazırlanmasını sağlamak" olarak tanımlamaktadır (1).

Zorunlu eğitimi 12 yıla çıkaran kanun, 11 Nisan 2012'de "İlköğretim ve Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" adıyla yürürlüğe girmiştir. 2012-2013 eğitim-öğretim yılından itibaren uygulanmaya başlayan bu kanundaki değişikliklerle 8 yıllık kesintisiz zorunlu eğitim yerine 12 yıllık zorunlu kademeli eğitime geçilmiştir. Eğitim sistemi üç kademeye ayrılmış, birinci kademe 4 yıl süreli ilkokul, ikinci kademe 4 yıl süreli ortaokul, üçüncü kademe 4 yıl süreli lise olarak düzenlenmiştir. Yaklaşık 17 milyon öğrenci ve 800 bin öğretmen 2012-2013 eğitim-öğretim yılında ders başı yapmıştır (6). 66-72 aylık yaklaşık 1 milyon 600 bin çocuk birinci sınıf öğrencisi olarak eğitime adım atması beklenmektedir. Sisteme kadar ülke genelinde 1 - 5. sınıflarda şube/öğretmen başına düşen öğrenci sayısı ortalama 30 iken, yeni sistemle 1 - 4. sınıflarda bu sayı yaklaşık 22 civarına indirileceği belirtilmektedir (6). Pratik uygulamada altyapı sorunları nedeniyle, çifte öğretim gereksinimi duyulması ve yansımaları, öğretmenlerin çalışma koşullarına etkisi ve sağlık eğitimine ayırabilecekleri zaman yönünden değerlendirilmesine yönelik araştırmalara gereksinim vardır.

Ortaöğretim; ilköğretime dayalı, en az üç yıllık genel, mesleki ve teknik öğretim kurumlarının tümünü kapsar. Ortaöğretimin amacı; öğrencilere asgari ortak bir genel kültür vermek, birey ve toplum sorunlarını tanıtmak ve çözüm yolları aramak, ülkenin sosyoekonomik ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunacak bilinci kazandırarak öğrencileri ilgi, yeti ve yetenekleri doğrultusunda, hem yükseköğretime hem mesleğe veya geleceğe ve iş alanlarına hazırlamaktır. İlköğretime tamamlayan

ve ortaöğretime girmeye hak kazanmış her öğrenci ortaöğretime devam etme ve ortaöğretim olanaklarından ilgi, yeti ve yetenekleri ölçüsünde yararlanma hakkına sahiptir. Ortaöğretim kurumları “Genel Ortaöğretim” ve “Mesleki ve Teknik Ortaöğretim” olarak iki ayrı gruptur (1).

Halk eğitimi, çıraklık eğitimi ve uzaktan eğitim olarak ele alınabilecek olan ülkemizdeki yaygın eğitimin yükseköğretim dışındaki eğitimidir. Halk eğitimi, her yaş ve eğitim düzeyinden bireylere yönelik olarak açılan meslek kurslarını, okuma yazma kurslarını ve sosyokültürel kursları kapsamaktadır. Halk eğitim merkezlerince açılan kursları daha çok meslek kursları oluşturmaktadır. Çıraklık eğitimi, örgün mesleki eğitim ve mesleki kurslarla birlikte mesleki eğitim sistemini oluşturur. Çeşitli sebeplerle örgün eğitim sisteminin dışında kalmış gençlerin kalifiye işgücüne katılması için verilen ve çıraklık, kalfalık, ustalık gibi aşamalardan oluşan bir eğitimdir. Çıraklık eğitimi alabilmek için en az ilköğretim okulunu bitirmiş ve 14 yaşını doldurmuş olmak gerekir (1).

Uzaktan Eğitim Uygulamaları arasında ise 6. 7. ve 8. sınıfların öğretimini veren Açık İlköğretim Okulu, Açıköğretim Lisesi ve elektrik tesisatçılığı sertifikası veren Mesleki ve Teknik Açıköğretim Okulu bulunmaktadır. Ülkemiz nüfusunun 0 – 6 yaş üzerindeki kesiminin yaklaşık % 15’inin okuma yazma bilmediği gerçeği Açık İlköğretim Okulunun eğitim sistemi içindeki önemini açıkça gösterir (1).

2.2 Sayısal Veriler

2.2.1 Örgün ve yaygın eğitimde öğrenci, öğretmen, okul ve derslik sayıları

Türkiye’de örgün ve yaygın eğitim birlikte ele alındığında 60 bin 165 okulda, toplam 25 milyon 429 bin 670 öğrenci eğitim görmekte, 880 bin 317 öğretmen hizmet vermektedir. Türkiye genelinde tüm okullarda toplam 607 bin 98 derslik bulunmaktadır. Örgün eğitimde 435 bin 328’i erkek, 445 bin 43’ü kadın öğretmen görev yapmakta; 8 milyon 756 bin 141’i erkek, 8 milyon 149 bin 2’si kız olmak üzere toplam 16 milyon 905 bin 143 öğrenci öğretim görmektedir. Yaygın eğitimde ise 4 milyon 144 bin 631 erkek, 4 milyon 379 bin 896 kız olmak üzere toplam 8 milyon 524 bin 527 öğrenci okumaktadır. Özel okulların toplam sayısı 2 bin 737 (%4), özel okullarda çalışan öğretmenlerin sayısı 45 bin 285 (%5)’tir (7).

2.2.2 Okullaşma oranları

18.08.1997 tarih ve 4306 sayılı yasa ile 1997/98 öğretim yılından itibaren 8 yıllık kesintisiz zorunlu eğitime geçilmiştir. 2010 Genel Nüfus Sayımı sonuçlarına göre yapılan en son nüfus projeksiyonuna göre hesaplanmış olan 2010-11 yılının 4-5 yaş grubu için hesaplanan net okullaşma oranı 43'tür. 6-13 yaş grubu için "Ayarlanmış İlköğretim Net Okullaşma Oranı " %99.10 olup, erkek için %99.25, kız için %98.94 olarak hesaplanmıştır. Bu oran zorunlu eğitim çağında ve 6-13 yaş grubunda olup da ilköğretime devam eden 10045474 öğrenci ve ortaöğretime devam eden 70292 öğrenci toplamının 6-13 yaş grubu nüfusuna oranıdır. Ortaöğretimde net okullaşma oranı %66 olup, erkeklerde 68.17, kızlarda 63.86'dır. Genel ortaöğretimdeki oran %35 olup, erkeklerde 34, kızlarda 36'dır. Mesleki ve teknik ortaöğretimde bu oran %30 olup, erkeklerde 33, kızlarda 27 olarak belirtilmektedir (7).

Eğitim kademelerine göre Türkiye genelinde, okul, öğrenci, öğretmen ve öğrenci/öğretmen oranlarının dağılımı aşağıdaki gibidir (7).

Eğitimin Kademesi	Okul	Öğrenci	Öğretmen	Öğrenci/Öğretmen
Okul Öncesi Eğitim	28625	1169556	55 883	0.20
İlköğretim	32797	10979302	503 328	0.21
Genel Ortaöğretim	4102	2676123	118 378	0.22
Mesleki ve Teknik OÖ	5179	2072487	104 327	0.19
Toplam Ortaöğretim	9281	4748610	222 705	0.21

2.3. Bütçe

Cumhuriyet öncesinde %1 civarında olduğu tahmin edilen okuma yazma oranı, 1935 yılında yapılan ilk nüfus sayımında %20'ye ulaşmıştır. Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD) ülkelerinde, milli kaynakların önemli bir bölümünün eğitime ayrıldığı, ortalama olarak Gayri Safi Yurt İçi Hasıla'nın (GSYİH) %5.5'ini eğitim kurumlarına harcandığı ve sadece yükseköğretime yapılan harcamaların payının ise % 1.6 olduğu bilinmektedir (8).

Milli Eğitim Bakanlığı verilerine göre, 2001–2011 yılları arasında ülkemizde eğitim için ayrılan bütçe ödeneklerinin konsolide bütçeye oranı 8.34'ten 10.92'ye ve

Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYH) içindeki payı da aynı dönem içinde %1.68'den %2.81'e yükselmiştir. MEB toplam bütçesinden personel giderleri 2011'de bir önceki yıla göre %20.80'den %23.14'e çıkmıştır. Mal hizmet alımı oranı %20.20, sosyal güvenlik kurumuna (SGK) devredilen pirim giderleri %14.01 olarak artış saptanmıştır. 2011 yılı Yükseköğretim kurumu, üniversiteler ve yüksek teknoloji enstitülerinin bütçelerinin 2010 yılı bütçene oranlarında personel giderleri %22.96'ya, SGK devir ve prim giderleri %23.51'e mal ve hizmet alımı da %12.70'e yükseldiği belirtilmektedir (7).

2.4. Yatırım

MEB yatırım ödeneği 2001'de ₺779 milyondan yaklaşık ₺2 milyara yakın yükselmesine karşın; konsolide bütçe yatırımlarından MEB yatırımlarına ayrılan pay 2001'de %22.28'den 2011'de %8.11'e düşmüştür (7). Okulöncesi eğitim kurumlarında ortalama 23 öğrenciye bir, ilköğretimde 21 öğrenciye bir öğretmen düşmektedir. Ortaöğretim kademesinde ise genel liselerde öğretmen başına düşen öğrenci sayısı 26, mesleki ve teknik liselerinde ise bu oran 19 dur. Ortaöğretim kurumlarında bir derslikte öğrenim gören ortalama öğrenci sayısı 31 olup, özellikle büyük şehir merkezlerinde daha yüksektir ve bu durum sınıfta yapılan öğretimin niteliği ile ilgili sorunları artırmaktadır (7).

MEB tarafından yapılan derslik sayılarında yıllara göre artışın nedeni Türkiye genelinde, Eğitime Yüzde 100 Destek Kampanyası ile Dünya Bankası, Avrupa Birliği Hibesi, Milli Piyango, Eğitime Fiziksel Katkı Projesi (EFİKAP), Telekom ve Toplu Konut İdaresi (TOKİ) kaynaklarının katkılarıdır. Önceki yılda yapılan derslik sayısı toplam 9 bin 802 dir. Bununun 1627'sini anaokulu/anasınıfı, 3797'sini ilköğretim, 2007'sini mesleki eğitim de dahil olmak üzere ortaöğretim, 114'ünü yaygın eğitim kurumları, 2257'sini ise Eğitime Yüzde 100 Destek kampanyasıyla yapılan derslikler oluşturmaktadır (9).

En çok derslik, anasınıfı veya anaokullarına 2011'de, ilköğretime 2008'de, ortaöğretime 2010'da, yaygın eğitime 2011'de yapılırken, Eğitime Yüzde 100 Destek Kampanyasıyla ise en çok derslik 2007 yılında eğitime kazandırılmıştır (7).

2.5. İkili Öğretim ve Diğer Uygulamalar

İlk ve ortaöğretimde okul kapasitelerindeki yetersizleri gidermek üzere “ikili öğretim” uygulamasına gidilmiştir. Bulunan çözümler ve yaklaşımlar nitelik yönünden belli sorunları da beraberinde getirmiştir. İlk öğretimde okulların %76.9’unda tekli öğretim, %23.1’inde ikili öğretim yapılmaktadır. Orta öğretimde ise okulların yaklaşık %99’unda tekli öğretim yapılmaktadır. Eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak, kaliteyi yükseltmek, insanlarımızın ve farklı yörelerimizin gelişimine katkıda bulunmak üzere düşünülen ve uygulanan modellerden yatılı ilköğretim bölge okulu, pansiyonlu ilköğretim okulu ve taşınmalı ilköğretim halen devam etmektedir. Bu uygulamalar yerleşim birimlerinin dağınık olduğu bölgelerde ve yeterince öğrenci bulunmayan yerlerde yapılan “birleştirilmiş sınıf” uygulamasına göre daha verimli olduğu belirtilmektedir (1). Bunun öğretmenlerin çalışma koşulları ve sağlığına yansımaları ile ilgili çalışmalara gereksinim vardır.

2.6. Öğretmen İstihdamı

İlköğretim kademesinde toplam çalışan öğretmen sayısı 503 bin olup, kadrolu olarak çalışan 443 bin öğretmen bulunmaktadır. Sözleşmeli olarak çalışanlar ise 59 bindir. Buna göre kadrolu olanların oranı %88, sözleşmeli öğretmen oranı %11 ve çok küçük oranda ücretli öğretmenlerdir (7).

Ortaöğretim kademesinde 222,705 öğretmenden, 214,927 kadrolu olanlar (%96), sözleşmeli olanlar 7,705 (%3.45)’dir. Genel liselerde 100,327 öğretmenin 97,974’ ü (%97) kadrolu olarak istihdam edilmiştir. Mesleki ve teknik liselerdeki öğretmenlerin sayısı 104,327 olup, 100,048’ i (%95) kadrolu olarak çalışmaktadır (7).

TUİK’ in yaptığı 2010 Hane Halkı İş gücü Anketi Sonuçlarına göre; tüm meslek gruplarına göre işsizlik oranı ortalaması %14, öğretmen grubunda %12 olarak açıklanmıştır. İstihdam oranı öğretmenlerde %55.8 olarak bulunmuştur (10).

2.7. Öğretmenlerin Çalışma Saatleri

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu Madde 99’a göre memurların haftalık çalışma süreleri genel olarak 40 saattir. Aylık karşılığı ders görevi MEB Mevzuatına göre 16.12.2006 tarih ve 26378 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile örgün ve yaygın eğitim kurumlarında görevli; müdür, müdür başyardımcısı ve müdür yardımcıları

haftada 6 saat, okul öncesi ve sınıf öğretmenleri haftada 18 saat, genel bilgi ve meslek dersleri öğretmenleri haftada 15 saat, atölye ve laboratuvar öğretmenleri haftada 20 saat ders okutmakla yükümlüdürler (11).

Öğretmenlerin görevlendirildikleri kurumlardaki haftalık çalışma süreleri 30 saati geçemeyeceği belirtilmektedir. Bunun 15 saati aylık karşılığı ders, 5 saati ücret karşılığı hazırlık ve planlama görevidir. İsteyen öğretmenlere isteği doğrultusunda haftada 10 saat daha ücretli ders, eğitim ve öğretim görevi verilebilir. Net ders saati ilköğretim kurumlarında 40, ortaöğretimde 45 dakikayı geçemez (11).

2.8. Bir Öğretmene Düşen Öğrenci Sayısı

Bir derslikte, bir öğretmene düşen öğrenci sayısı en çok, anaokulu ve anasınıfında 20, ilk ve ortaöğretimde 36, atölye ve laboratuvarında 18, engelli çocukların eğitim kurumlarında bireysel eğitim dışında 8, yabancı dil eğitiminde 24, yetişkin eğitiminde 24 olarak bildirilmektedir (11).

2.9. Teknisyen ve Usta Öğretici Çalıştırma

Okullarda bir öğretmenin gözetiminde; gaz, elektrik, motor vb. bulunan atölyelerde her 8 öğrenciye bir, her dikiş atölyesinde 12 öğrenciye bir teknisyen ya da usta öğretici çalıştırılabileceği belirtilmektedir. Okullarda her laboratuvar için en az bir laboratuvar teknisyeni ya da teknikeri çalıştırılabilmektedir (11).

2.10. Öğretmen Maaşları

En düşük derecede görev yapan öğretmen 2012 Temmuz verilerine göre ₺ 1,590 en yüksek derecede görev yapan bir öğretmen ise 1,856 ücret almaktadır (12).

2.11. Öğretmen Kariyer İmkanları

5204 sayılı yasa ile başöğretmenlik ve uzman öğretmenlik sınırlı kontenjanda tutulmakta idi. Öğretmenlere özel kariyer basamakları sistemi yasalaşmayı bekliyor (13)

2.12. Türkiye’de Eğitimin Sayısal Verileri Özeti

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) 2010-2011 eğitim öğretim yılı istatistiklerine göre, ilköğretimdeki öğrenci sayısı, bir önceki eğitim yılından 1,799 öğrenci daha az, öğretmen sayısı 12 524 daha fazla, derslik sayısı ise 5 bin 57 daha fazla kaydedilmiştir. Bir önceki eğitim-öğretim yılı verileriyle kıyaslandığında örgün ve yaygın eğitimdeki okul sayısında 426, öğrenci sayısında 797 bin 839, öğretmen sayısında 34 bin 778 ve derslik sayısında 15 bin 890 artış açıklanmıştır (7). Okul öncesi eğitimdeki okul sayısı, bir önceki yıla göre 1,019 artışla 28 bin 625 olarak açıklanmıştır. Öğrenci sayısı ise bu yıl 53 bin 738 artış göstermektedir. Türkiye’de okul öncesi eğitimi alan 607 bin 52’si erkek, 562 bin 504’ü kız toplam 1 milyon 169 bin 556 öğrenci tespit edilmiştir. Okul öncesi eğitim kurumlarında 2 bin 953’ü erkek, 52 bin 930’u kadın olmak üzere toplam 55 bin 883 öğretmen hizmet vermektedir (7).

Tüm kurumlardaki toplam derslik sayısı ise geçen yıla göre 2 bin 466 artışla 48 bin 802’ye yükselmiştir. Özel okul öncesi eğitim kurumlarının sayısı 3 bin 453 bulunurken, bu okullarda toplam 110 bin 652 öğrenci eğitim almaktadır (7).

8 yıllık zorunlu eğitim verilen ilköğretim kademesinde toplam 32 bin 797 okul bulunmaktadır. Bu okullarda 5 milyon 622 bin 661 erkek, 5 milyon 356 bin 640 kız olmak üzere toplam 10 milyon 979 bin 301 öğrenci okumaktadır. İlköğretim kurumlarında toplam görev yapan öğretmen 503 bin 328’dir. Tüm ilköğretim kademesindeki okulların 31 bin 898’i resmi okullar oluşturmaktadır. Toplam derslik sayısı 31 bin 193 olup, resmi derslik sayısı 321 bin 193 ’tür. 539 Yatılı İlköğretim Bölge Okulunda okuyan öğrenci sayısı 247 bin 563, kadrolu çalışan öğretmen sayısı 10 bin 428’dir (7). İlköğretimdeki öğrenci sayısında, bir önceki yıllla kıyaslandığında 1799 öğrenci daha az saptanmıştır. Erkek öğrencilerin sayısı 815, kız öğrencilerin sayısı ise 984 azalmıştır. Okul sayısında 689’lük düşüş meydana gelmiştir. Toplam öğretmen sayısında 503 bin 328’den 515 bin 852’ye ve derslik sayısında 339 bin 653’ten 344 bin 710’a artış saptanmıştır (7).

MEB verilerine göre, genel ve mesleki tüm ortaöğretimde 9 bin 281 okulda, 4 milyon 748 bin 610 öğrenci, 117 bin 760 derslikte eğitim görmektedir. Ortaöğretim kademesinde 222 bin 705 öğretmen görev yapmaktadır. Bunlardan 214 bin 927 ’si kadrolu ve 7 bin 705 ’i sözleşmeli olarak istihdam edilmiştir. Ortaöğretimde resmi okullar 8 bin 482, özel okul sayısı 798’dir. Genel lise 4 bin 102, resmi olanları 3 bin 327’dir. Mesleki ve teknik liseler toplamda 5 bin 179 olup, resmi olanları 5 bin 155 tir (7).

Genel lise öğretmen sayısı 118 bin 378 olup, kadrolu olanlar 97 bin 974 dir. Mesleki ve teknik lise öğretmen sayısı 104 bin 327 olup, kadrolu olan 100 bin 048'dir (7).

2.13. Zonguldak'ta Eğitimin Sayısal Verileri Özeti

2010-2011 Milli Eğitim İstatistiklerinde Zonguldak'ta il, ilçeler ve köylerde toplam 393 okulda, 2 bin 922 derslikte, 75 bin 153 öğrenci ile 3 bin 970 öğretmen öğretim yapmaktadır. Öğrencilerin 38 bini erkek, 36 bini kızdır. Resmi okul sayısı 293'tür. Resmi okullarda eğitim gören öğrenci sayısı 69 bin 327'dir. Okulöncesi eğitim veren toplam 235 okulda, eğitim gören toplam öğrenci sayısı 6 bin 289'dur. Öğretmen sayısı 321, derslik sayısı 331'dir. Öğrencilerin 3 bin 252'si erkek, 3 bin 37'si kızdır. Okullardan 220'si resmi okuldur ve resmi okullardaki öğrenci sayısı 5 bin 797'dir. Resmi okullardaki öğretmen sayısı 261, derslik sayısı 286'dır (7).

2.13.1. Zonguldak'ta Net Okullaşma Oranları

Zonguldak'ta okul öncesi 4-5 yaş grubunda net okullaşma oranı erkek ve kızlarda benzer olarak 37.50'dir. İlköğretim yaş grubunda ise erkek ve kızlarda benzer olarak 99'dur. Ortaöğretimde genel ve mesleki/teknik okullarla beraber erkeklerde 79.57, kızlarda 71.67 olup ortalama okullaşma oranı 75.64'tür. Genel liselerde okullaşma oranı erkekte 32.12, kızda 41.83 ile ortalaması 36.96'dır (7).

Mesleki/teknik liseler beraber ele alındığında okullaşma oranı 75.64'tür. Genel lisede erkekte 32.12, kızda 41.83 olup, ortalama 36.96'dır. Mesleki/teknik liselerde ise okullaşma oranı erkekte 47.45, kızda 29.84 olup, ortalama 38.67'dir. Ortaöğretimde kızların tercihi genel liselere, erkeklerin tercihi mesleki/teknik liselere olmuştur (7).

Bütün bu genel bilgiler gözden geçirildiğinde öğretmenlerin sağlık durumu çalışma koşulları ile ilgili çalışmalarla önceliklerin belirlenmesi, toplumsal farkındalık için eğitim ile temelden başlanılmasına yönelik adımlar geliştirilebilecektir. Benzer biçimde bütçe yönetiminde ve yatırım planlamada öncelikleri ve gereksinimleri ortaya koyan kapsamlı çalışmalar için de başlangıç gereksinimi ortaya konulabilecektir. Öğretmenlerin hizmet içi eğitimler alması ile

sağlığı geliştirme ve toplumsal iş sağlığı ve güvenliği kültürüne yönelik kazanımlar mümkün olacaktır.

3. GEREÇ VE YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı Zonguldak İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı merkezde çalışan öğretmenlerin çalışma yaşamı özellikleri ve sağlık durumlarının kendi bildirimlerine dayalı olarak değerlendirilmesidir.

3.2. Araştırmanın Tipi

Araştırma tanımlayıcıdır.

3.3. Araştırmanın Yapıldığı Yer

Çalışma, Zonguldak İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı okullardaki öğretmenlere ulaşılarak yapılmıştır. Araştırma kapsamına alınan okullar; Anaokulu, İlköğretim, Lise, Halk Eğitim Merkezi ve Akşam Sanat Okulu, Mesleki Eğitim Merkezi, İl Milli Eğitim Müdürlüğü, Öğretmenevi ve Akşam Sanat Okulu, Eğitim Uygulama Okulu ve İş Eğitim Merkezi, Rehberlik ve Araştırma Merkezi, Bilim ve Sanat Merkezi'dir. Bu okullarda toplam 2212 öğretmen çalışmaktadır.

3.4. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırma evreni, Zonguldak İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı il merkezinde çalışan 2212 öğretmenden oluşmaktaydı.

Bu evreni temsil eden en küçük sayı Epi info/ statcalc programında % 95 güven düzeyi ve %50 prevalans ± 3 sapma ile 720 öğretmen olarak hesaplandı. Okullardan öğretmen listeleri alınarak listeler birleştirildi ve yeniden numaralandırıldı. Rastgele sayılar tablosu ile hangi öğretmenlerin alınacağı belirlendi. 658 kişiye ulaşıldı (%91.4).

3.5. Verilerin Toplanması ve Değerlendirilmesi

Araştırma için, Zonguldak Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden izin alındı. (Ek-2), Öğretmenlere araştırmanın amacı hakkında bilgi verildi ve

bilgilendirilmiş olurları alındı (Ek-3). Okullardaki öğretmenlerin bilgilendirilmiş olur formuna isimlerini yazmak istememesi nedeniyle bilgilendirilmiş olur formları anketlerden ayrılarak anket verilen öğretmene okutulup ayrı bir liste çizelgeye imza alındı. Kimlik bilgisi içermeyen anket formları (Ek-4) dağıtılıp tekrar toplandı.

Veriler bilgisayar ortamına aktarıldı (SPSS release 13.01, Chicago, Ilionis, 2011, Customer no:114094). Sıklık ve dağılımlar olarak tanımlayıcı biçimde sunuldu.

3.6. Araştırma Değişkenleri

A. Sosyodemografik Özelliklere İlişkin Değişkenler

- Yaş
- Medeni durum
- Aile tipi
- Öğrenim düzeyi
- İş gelir
- Hane gelir
- Maaş konusundaki düşünce
- Ekonomik durumun topluma göre değerlendirilmesi
- Çocuk sayısı
- Hanedeki kişi sayısı

B. Çalışma Yaşamı Özellikleri İle İlgili Değişkenler

- Çalıştığı yer
- Branş
- İstihdam şekli
- Meslekte yılı
- İş yerine ulaşım
- Çalıştığı okulda yılı
- Günlük çalışma saati
- Haftalık çalışma saati

- Fazla mesai durumu
- Ek iş durumu
- Mesleğin toplum içindeki statüsü
- Mesleği yapmaktan memnuniyetlik durumu

C. Alışkanlıklar İle İlgili Değişkenler

- Sigara tütün kullanımı
- Alkol kullanımı

D. Sağlık ve Hastalık İle İlgili Değişkenler

- Düzenli ilaç kullanımı
- Tanı konulmuş hastalık durumu
- Sağlık yakınması

3.7. Değişken Tanımları ve Ölçütleri

A. Sosyodemografik Değişkenlere Ait Tanım ve Ölçütler

Cinsiyet: Kişinin cinsiyeti kadın erkek diye soruldu ve sıklıkları sunuldu.

Doğum tarihi: Kişinin yaş bilgisi için doğum tarihi soruldu. Yaş hesaplandı. Ortalama yaş olarak sunuldu.

Medeni durum: Kişinin medeni durumu bekar, evli, dul şeklinde incelendi. Tanımlayıcı olarak bekar, evli, dul şeklinde sunuldu.

Aile tipi: Aile tipi çekirdek ve geniş aile olarak incelendi.

Öğrenim düzeyi: Öğrenim düzeyi lise, ön lisans, lisans, yüksek lisans, doktora şeklinde incelendi. Analizinde lise, ön lisans, lisans, yüksek lisans şeklinde sunuldu.

İş gelir: İşinden elde ettiği gelir açık uçlu olarak soruldu. Ortalaması sunuldu.

Hane gelir: Hane geliri açık uçlu olarak soruldu. Ortalaması sunuldu.

Maaş konusundaki düşünce: Aldıkları maaş konusundaki düşüncelerini değerlendirebilmek için katılımcılara aldıkları maaşı 1'den (en düşük) 10'a (en yüksek) kadar puanlamaları istendi. Elde edilen verilerin ortalaması sunuldu.

Ekonomik durumun topluma göre değerlendirilmesi: Katılımcılardan topluma göre hanelerinin ekonomik durumlarını 1'den (en düşük) 10'a (en yüksek) kadar puanlamaları istendi. Elde edilen verilerin ortalaması sunuldu.

Çocuk sayısı: Çocuk sayısı açık uçlu sorulup sıklıklar ve ortanca olarak sunuldu.

Hanedeki kişi sayısı: hanedeki kişi sayısı açık uçlu sorulup ortalaması sunuldu.

B. Çalışma Hayatına İlişkin Tanım ve Ölçütler

Çalıştığı yer: Kişinin çalıştığı yer; Anaokulu, İlköğretim, Lise, Halk Eğitim Merkezi ve Akşam Sanat Okulu, Mesleki Eğitim Merkezi, İl Milli Eğitim Müdürlüğü, Öğretmenevi ve Akşam Sanat Okulu, Eğitim Uygulama Okulu ve İş Eğitim Merkezi, Rehberlik ve Araştırma Merkezi, Bilim ve Sanat Merkezi şeklinde incelendi. Analizinde Anaokulu, İlköğretim, Lise, Halk Eğitim Merkezi ve Akşam Sanat Okulu, Mesleki Eğitim Merkezi, İl Milli Eğitim Müdürlüğü, Eğitim Uygulama Okulu ve İş Eğitim Merkezi, Rehberlik ve Araştırma Merkezi, Bilim ve Sanat Merkezi şeklinde değerlendirildi. Sıklıkları sunuldu.

Branş: Kişinin branşı açık uçlu olarak soruldu. Sınıf öğretmeni, Türkçe, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Beden Eğitimi, Türk Dili ve Edebiyatı, İngilizce, Tarih, Matematik, Fizik, Güzel Sanatlar, Müzik, Fen ve Teknoloji, Biyoloji, Kimya, Coğrafya, Felsefe, Özel Eğitim, Almanca, Sosyal Bilgiler, Çocuk Gelişimi, Bilişim Teknolojileri, Meslek Dersleri, Okul Öncesi, Arapça, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik olarak değerlendirildi. Sıklıkları sunuldu.

İstihdam şekli: Kişilerin buldukları okuldaki istihdam şekli kadrolu ve sözleşmeli olarak soruldu. Sıklıkları sunuldu.

İş yerine ulaşım: Kişinin iş yerine ulaşımını nasıl sağladığı yürüyerek, toplu taşıma araçları, servis, kendi aracı, diğer şeklinde soruldu. Sıklıklar yürüyerek, toplu taşıma araçları, servis, kendi aracı, bazen yürüyerek bazen arkadaş arabasına binerek şeklinde sunuldu.

Toplam öğretmenlik yılı: Toplam kaç yıldır öğretmen olduğu açık uçlu olarak soruldu. Ortalaması sunuldu.

Okulda öğretmenlik yılı: Çalıştıkları okulda kaç yıldır öğretmen oldukları açık uçlu soru olarak soruldu. Ortalaması sunuldu.

Günlük çalışma saati: Günde kaç saat çalıştığı açık uçlu soru olarak soruldu. Ortalaması sunuldu.

Haftalık çalışma saati: Haftada toplam kaç saat çalıştığı açık uçlu soru olarak soruldu. Ortalaması sunuldu.

Fazla mesai: Fazla mesai yapıp yapmadığı, yapıyorsa düzenli ya da düzensiz olma durumu ve saat/ay mesai yaptığı açık uçlu olarak soruldu. Ortalaması sunuldu. Yapılan mesainin ücretli, ücretsiz şeklinde sorulup sıklıkları sunuldu.

Ek iş: Ek iş yapıp yapmadığı evet veya hayır şeklinde soruldu. Sıklıkları sunuldu. Yanıt evet ise ne olduğu açık uçlu soru olarak soruldu.

Mesleğin toplum içindeki statüsü: Katılımcıların mesleğin toplum içinde değer görüp görmediğine ilişkin düşüncelerini değerlendirmek için katılımcılardan düşüncelerini 1'den (hak ettiği değer verilmiyor) 10'a (hak ettiği yerde önemli) kadar puanlamaları istendi. Elde edilenlerin ortalaması sunuldu.

Mesleği yapmaktan memnuniyetlik durumu: Katılımcıların mesleğini yapmaktaki memnuniyetlerine ilişkin düşüncelerini değerlendirmek için katılımcılardan düşüncelerini 1'den (hiç memnun değilim) 10' a (çok memnunum) kadar puanlamaları istendi. Elde edilenlerin ortalaması sunuldu.

C. Alışkanlıklara İlişkin Tanım ve Ölçütler

Sigara tütün kullanımı: Sigara /tütün kullanımı soruldu (14). Sigara/tütün kullanımı; hiç içmedim, bıraktınız ise kaç yıl içtiği, yaklaşık olarak kaç adet içtiği, halen içiyorsa günde kaç adet ve kaç yıldır içtiği açık uçlu olarak soruldu.

Alkol kullanımı: Alkol kullanımı, kullanıp kullanmadığı sorgulandı (15).

D. Sağlık ve Hastalık İle İlgili Değişkenler

Tanı konulmuş hastalık durumu: Doktor tarafından tanı konulmuş hastalığı olup olmadığı şeklinde soruldu. Tanılı hastalığı olanlardan hastalığının ne olduğunu hastalık bölümüne işaretlemeleri istendi. Hastalık sıklıkları sunuldu.

Sağlık yakınması: Sağlık yakınmaları varsa yakınma bölümüne işaretlemeleri istendi. Sağlık yakınmaları sıklıkları sunuldu.

Düzenli ilaç kullanımı: Düzenli olarak ilaç kullanıp kullanmadığı soruldu. Sıklıkları sunuldu. Düzenli kullandığı ilaç varsa ilacın ne olduğu açık uçlu soru olarak soruldu.

3.8. Araştırmanın Kısıtlılıkları

Araştırma yalnızca kişilerin kendi bildirimlerine dayalı ve tanımlayıcıdır.

3.9. Araştırma Zaman Çizelgesi

Araştırma 24.08.2012 tarihinde düzeltme aldığı ancak süre uzatımı yapılamadığı için ilişiği kesilen öğrencinin 29.11.2012 tarihinde dönerek tezini tamamlaması doğrutusunda aşağıdaki biçimdedir.

Çalışma 2010 yılında yürütölmüş tez yazımı ve süreç 2013 yılında tamamlanmıştır.

4.BULGULAR

Çalışmanın bulguları; öğretmenlerin sosyodemografik ve çalışma hayatına ilişkin bulgular, öğretmenlerin çalışma yaşamı özellikleri ve sağlık durumuna ilişkin bulgular şeklinde 2 başlık altında sunuldu.

4.1. Sosyodemografik ve Çalışma Hayatına İlişkin Bulgular

Zonguldak İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı merkezde çalışan 2212 öğretmenden 720'sine ulaşılmaması hedeflenmiş, 658'ine(% 91.4) ulaşıldı.

Araştırmaya katılan 658 öğretmenden 355'i kadın (%54.0) ve 303'ü erkekti (% 46.0). % 80.6'sı evliydi. Araştırmaya katılan öğretmenlerin hiç çocuk sahibi olmayanların sayısı 177 kişi (% 26.9), 1 çocuk sahibi olanlar 197 kişi (%29.9), 2 çocuğu olanlar 241 kişi (%36.6), 3 çocuğu olanlar 37 kişi (%5.6), 4 çocuğu olanlar 5 kişi (%0.8) iken, 6 çocuğu olan ise yalnızca 1 kişiydi (%0.2). Ortanca çocuk sayısı 2 idi. Araştırmaya katılanların %96.2'si çekirdek aile tipindeydi (Tablo 2)

Tablo 2. Öğretmenlerin sosyodemografik özelliklerinin dağılımı

Değişken	Sayı	%
Cinsiyet (N=658)		
Kadın	355	54.0
Erkek	303	46.0
Medeni durum (N=639)		
Evli	515	80.6
Bekar	124	19.4
Çocuk durumu(N=658)		
Var	481	73.1
Yok	177	26.9
Aile tipi(N=658)		
Çekirdek	633	96.2
Geniş	25	3.8
Öğrenim (N=658)		
Lise	3	0.5
Yüksek okul-ön lisans	47	7.1
Üniversite-lisans	547	83.1
Yüksek lisans	61	9.3

4.2. Çalışma Yaşamı Özellikleri ve Sağlık Durumuna İlişkin Bulgular

658 öğretmenin %93.9'u (618 kişi) kadrolu, %6.1'i (40 kişi) sözleşmeli olarak istihdam edilmekteydi. Araştırmaya katılan öğretmenlerin çalıştığı yerlere bakıldığında %47.7 ile ilköğretim, %44.1 liselerde çalışmaktaydı (Tablo 3).

658 öğretmenden 504 öğretmen (%76.6) fazla çalışma yapmazken, 154 öğretmen (%23.4) düzenli olarak fazla çalışma yapmaktadır (en az 1 saat, en çok 65 saat). Düzenli olarak fazla mesai yapanların %14.9'u (98 kişi), ücretli; %8.5'i (56 kişi) ücretsiz olarak yapmaktaydı (Tablo 3).

Ek iş yapma durumlarına göre; öğretmenlerin büyük çoğunluğu (%95.3'ü) 627 kişi ek iş yapmıyordu. Öğretmenlerin 31'i (%4.7) ek iş yapmaktaydı. Tüm öğretmenlerin içinde; öğretmenlikle ilgili ek iş yapanlar %3.3 (24 kişi) ve meslek dışı ek iş yapanlar ise %1.4 sıklıktaydı (7 kişi). Açık uçlu olarak ek işin ne olduğu sorulduğunda yanıtlayan 12 kişi (%1.8)'i özel ders verdiğini belirtmişti (Tablo 3).

İşyerine ulaşım biçimleri değerlendirildiğinde; %33.0 (217 kişi) kendi aracı ile, %32.5 (214 kişi) yürüyerek, %28.1'inin toplu taşıma araçlarını kullanarak, %4.1 (27 kişi) servis aracı ile ve çok az bir kısmının da %2.3 (15 kişi) bazen yürüyerek bazen arkadaş arabasına binerek ulaşımını sağladığı görüldü.

Araştırma kapsamındaki öğretmenlerin işinizden elde ettiğiniz gelir harcamalarınıza yetiyor mu? sorusuna verdikleri yanıtlara bakıldığında; %37.22'si (245 kişi) kısmen yeterli, %35.9'u (236 kişi) yetersiz, %26.9'u (177 kişi) ise evet yeterli yanıtını vermişti.

Tablo 3. Öğretmenlerin çalışma yaşamı ile ilgili bazı özelliklerin dağılımı

Değişken	Sayı	%
İstihdam biçimi (N=658)		
Kadrolu (657)	618	93.9
Sözleşmeli	40	6.1
Çalışılan yer-Okul (N=658)		
Anaokulu	14	2.1
İlköğretim	314	47.7
Lise	290	44.1
Halk Eğitim Merkezi ve Akşam Sanat Okulu	3	0.5
Mesleki Eğitim Merkezi	16	2.4
İl Milli Eğitim Müdürlüğü	3	0.5
Eğitim Uygulama Okulu ve İş Eğitim Merkezi	11	1.7
Rehberlik ve Araştırma Merkezi	2	0.3
Bilim ve Sanat Merkezi	5	0.8
Fazla mesai yapma durumu		
Fazla mesai yapan (ücretli)	98	14.9
Fazla mesai (ücretsiz)	56	8.5
Yapmıyor	504	76.6
Ek iş yapma durumu		
Evet (öğretmenlikle ilgili)	24	3.3
Evet (meslek dışı)	7	1.4
Yapmıyor	627	95.3

İşinden yaklaşık olarak elde ettiği gelir en çok ₺ 3,000 olan %0.8 (5 kişi), en az 500 olan %0.3 (2 kişi) oluşturmakta olup ortalaması alındığında 1904.3 ± 335.1 , hane gelirlerine bakıldığında en az 750 %0.2 (1 kişi) en çok 9.000 ile %0.2 (1 kişi) ortalaması alındığında 3250.1 ± 1150.4 olarak bulunmuştur (Tablo 4).

Öğretmenlerin maaş konusundaki düşünceleri ve hanelerinin ekonomik durumlarını topluma göre kendilerini karşılaştırarak 1 ile 10 puan arasında verdikleri puanlar üzerinden yapıldı ve ortalama puan hesaplandı; maaş konusunda yeterli olma konusunda verilen puan ortalama 4.6 ± 1.9 , ekonomik durumlarının topluma göre değerlendirdiklerinde ise 10 üzerinden verilen puan ortalama 5.2 ± 1.8 'di (Tablo 4).

Araştırmaya katılan öğretmenlerin toplam öğretmenlik yaptığı yılın ortalaması 14.5 ± 8.1 , bulunduğu okulda yaptıkları öğretmenlik yılın ortalaması 6.9 ± 6.2 olarak hesaplanmıştır (Tablo 4).

Haftalık ortalama çalışma süresi 34.0 ± 10.9 idi. Haftada en az çalışma süresi 6 saat %0.2 (1 kişi), en çok çalışma süresi 100 saat %0.3 (2 kişi) Günlük çalışma süresi 1-18 saat arasında değişirken ortalama süre ise 6.9 ± 1.6 saat idi. (Tablo 4).

Öğretmenlerin toplum içinde gördüğü değer konusundaki düşüncelerini 1 ile 10 arasında (10:hak ettiği yerde önemli 1:hak ettiği değer verilmiyor) puanlamalarına verdikleri yanıt dağılımında en sık 5 puan verilmişti (%23.9; 157 kişi). Ortalama puan ise 4.5 ± 2.1 bulundu (Tablo 4).

Öğretmenlere mesleklerini yapmaktan memnuniyet dereceleri 10:çok memnunum 1:hiç memnun değilim biçiminde verilen puanlar üzerinden ortalama 7.3 ± 2.3 olarak hesaplandı. Öğretmenlerin mesleklerini yapmaktan memnuniyet puan dağılımına bakıldığında % 18.8 sıklıkla 9 puan verildiği görülmekteydi (124 kişi).

Tablo 4. Öğretmenlerin gelir ve çalışma süreleri, toplumda değer görme durumu ile ilgili ortalama ve standart sapma değerleri

Gelirle ilgili değişkenler	Ortalama±standart sapma
Gelir	
İşten elde edilen gelir	1904.3±335.1
Hane geliri	3250.1±1150.4
Maaşı konusundaki algı puanı (en düşük:1 en iyi:10)	4.6±1.9
Hane ekonomik durumunu topluma göre değerlendirme puanı (en düşük:1 en iyi:10)	5.2±1.8
Çalışma süreleri	
Toplam meslekte yıl	14.5±8.1
Şimdiki işindeki toplam çalışma yılı	6.9±6.2
Haftalık çalışma süresi (saat)	34±10.9
Toplumda değer görme konusundaki düşünce	4.5±2.1

Sigara kullanma durumuna bakıldığında %53.1'i hiç içmediğini, 27.8'i aktif içici olduğunu belirtmişti. %72.3'ü hiç alkol kullanmadığını %27.7'si çeşitli sıklıklarda düzenli olarak alkol tükettiğini belirtmişti (Tablo 5).

Tablo 5. Öğretmenlerin sigara ve alkol kullanma durumları

Sigara-tütün kullanım durumları (n:658)	Sayı	%	Alkol kullanımı	Sayı	%
Kullanıyor	183	27.8	Hayır hiç içmemiş	476	72.3
Bırakmış	126	19.1	Düzenli içici	182	27.7
Hiç içmeyen	349	53.1	Nadiren	102	15.5
			Ara sıra	75	11.4
			Sık sık	4	0.6
			Her zaman	1	0.2

Araştırmaya katılan 658 öğretmenden 259'u (%39.4) doktor tarafından tanı konulmuş hastalık bildirmişti. Bu hastalıklar sıklık sıralamasına göre; kronik farenjit %15.8 (104 öğretmen), gastrointestinal hastalıklar %13.7 (90 öğretmen), kalp hastalıkları %6.4 (42 öğretmen), ortodonti hastalıkları %5.9 (39 öğretmen); endokrin hastalıkları %4.6 (30 öğretmen), damar hastalıkları %3.3 (22 öğretmen), hematoloji hastalıkları %2.9 (19 öğretmen), kadın hastalıkları %2.4 (16 öğretmen), solunum sistemi hastalıkları %2.4 (16 öğretmen), psikiyatri hastalıkları %2.3 (15 öğretmen), deri hastalıkları %2.3 (15 öğretmen), kas eklem hastalıkları %1.5 (10 öğretmen), nöroloji hastalıkları %1.1 (7 öğretmen), göz hastalıkları %0.8 (5 öğretmen), üriner sistem hastalıkları %0.5 (3 öğretmen), kanser %0.5 (3 öğretmen), metabolizma hastalıkları %0.2 (1 öğretmen) olarak bildirilmişti (Tablo 6).

Tablo 6. Öğretmenlerin bildirdikleri tanı almış hastalık sıklıkları (n:tekrarlı)

Hastalık	Sayı	%
Kronik farenjit	104	15.8
Gastrointestinal hastalıklar	90	13.7
Kalp hastalıkları	42	6.4
Ortodonti hastalıkları	39	5.9
Endokrin hastalıkları	30	4.6
Damar hastalıkları (varis)	22	3.3
Hematoloji hastalıkları (anemi)	19	2.9
Kadın hastalıkları	16	2.4
Solunum sistemi hastalıkları	16	2.4
Psikiyatri hastalıkları	15	2.3
Deri hastalıkları	15	2.3
Kas eklem hastalıkları	10	1.5
Nöroloji hastalıkları	7	1.1
Göz hastalıkları	5	0.8
Üriner sistem hastalıkları	3	0.5
Kanser	3	0.5
Metabolizma hastalıkları	1	0.2

Öğretmenlerin sağlıkla ilgili yakınmaları sorulduğunda sıklık sırasıyla verilen yanıtlar %15 (99 kişi) bel ağrısı, %14.9 (98 kişi) baş ağrısı, %13.7 (90 kişi) boğaz ağrısı, %12.5 (82 kişi) boyun ağrısı, %10.2 (67 kişi) unutkanlık, %9.7 (64 kişi) sırt ağrısı, %9.3 (61 kişi) kas-eklem ağrısı, %8.1 (53 kişi) uyku bozukluğu, %7.1 (47 kişi) ses kısıklığı, %6.8 (45 kişi) öksürük, %5.8 (38 kişi) gözlerde sulanma-kaşıntı, %5.2 (34 kişi) baş dönmesi, %5.2 (34 kişi) kabızlık, %5.0 (33 kişi) kulakta çınlama olarak bildirilmişti (Tablo 7).

Tablo 7. Öğretmenlerin bildirdikleri yakınma sıklıkları (n:tekrarlı)

Yakınma	Sayı	%
Bel ağrısı	99	15.0
Baş ağrısı	98	14.9
Boğaz ağrısı	90	13.7
Boyun ağrısı	82	12.5
Unutkanlık	67	10.2
Sırt ağrısı	64	9.7
Kas eklem ağrısı	61	9.3
Uyku bozukluğu	53	8.1
Ses kısıklığı	47	7.1
Öksürük	45	6.8
Gözlerde sulanma kaşıntı	38	5.8
Baş dönmesi	34	5.2
Kabızlık	34	5.2
Kulakta çınlama	33	5.0

Araştırmaya katılan öğretmenlerin %17'si (112 kişi) düzenli olarak herhangi bir ilaç kullanmakta olduğunu bildirmişti. Bu ilaçlar sıklık sırasıyla %4.6'sı (30 kişi) antihipertansif, %2.6'si (17 kişi) mide bağırsak ilaçları, %2.4'ü (16 kişi) antidiabetik, %1.8'si (12 kişi) vitamin-mineral, %1.5'i (10 kişi) antidepresan, %1.5'i (10 kişi) kalp ilaçları, %1.4'ü (9 kişi) tiroid ilaçları, %1.2'i (8 kişi) inhaler astım ilaçları, %0.8'i (5 kişi) analjezikler, %0.6'sı (4 kişi) antiallerjik ilaçlar, %0.6'sı (4 kişi) romatizmal kas-eklem ilaçları, %0.3'ü (2 kişi) kolesterol ilaçları, %0.2'si (1 kişi) cilt hastalıklarına yönelik ilaçlardı (Tablo 8).

Tablo 8. Öğretmenlerin düzenli kullandıkları ilaçlar (n:tekrarlı)

Düzenli kullanılan ilaç	Sayı	% (tekrarlı)
Antihipertansif	30	4.6
Mide bağırsak hastalıkları için	17	2.6
Antidiabetik	16	2.4
Vitamin-mineral	12	1.8
Antidepresan	10	1.5
Kalp	10	1.5
Troid	9	1.4
Astım-inhaleler	8	1.2
Analjezik	5	0.8
Allerjik	4	0.6
Romatizmal, kas eklem	4	0.6
Kolesterol	2	0.3
Cilt hastalıkları için	1	0.2

12. TARTIŞMA

Zonguldak İl Merkezinde yürütülen tanımlayıcı tipte bu araştırmada öğretmenlerin çalışma yaşamı özellikleri ve sağlık durumunun değerlendirilmesi amacıyla Zonguldak İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı merkezde çalışan 2212 öğretmeni temsil eden 720 öğretmenden 658'ine ulaşılmıştır (%91.4).

Araştırma grubunda çalışmaya katılan öğretmenlerin %54'ünü kadın %46'sını erkek öğretmenler oluşturmaktadır. Uluslararası Öğretme ve Öğrenme Araştırması (TALIS) araştırmasında da öğretmenlik mesleği giderek bayan mesleğine dönüşme eğiliminde olduğu belirtilmektedir. Bu eğilim Türkiye'de güçlü olmasa da onaylanmaktadır. Türkiye'de öğretmenlerin %55'i kadındır (16).

Çalışmamıza katılan öğretmenlerin %83.1'i lisans, %9.3'ü yüksek lisans eğitime sahipti. Yüksek düzeyde eğitilmiş öğretmen oranı Avusturya'da %59, Belçika'da %84, Polonya'da %94, Slovakya 'da %96'dır. Türkiye'deki öğretmenlerin ise yaklaşık %7'si yüksek lisans mezunudur. Yüksek lisans ve üstü dereceye sahip öğretmenlerin oranı TALIS'e katılan bütün ülkeler için %31.6'dır. Diğer ülkelerle karşılaştırıldığında Türkiye' de lisansüstü eğitim derecesine sahip öğretmenlerin oranının oldukça düşük olduğu dikkati çekmektedir. Lisansüstü eğitim ile öğretmenlerin sağlık, sağlık eğitimi, eğitimde sağlığı geliştirme, toplumsal ve çalışma yaşamında sağlık eğitimi gibi konularda uzmanlaşarak eğitim programlarına toplumsal gelişimi destekleyen çalışmalarla katkı vermeleri desteklenmelidir.

Öğretmenlerin eğitim durumları onların hizmet öncesi ve daha sonra niteliklerini arttırmak için aldıkları eğitimi kapsamaktadır. Öğretmenlerin eğitimlerinin niceliği ve niteliği onların okulda eğitime başladıklarında yapacakları işe veya daha sonra istenecek niteliklere etkisi olabilecektir. Bu eğitimler kapsamında, sağlık bilinci, sağlığı geliştirme, çalışma yaşamında sağlık bilinci gibi konuların ele alınması ve hizmete yansıyan uygulamaların da desteklenmesi gereklidir.

Çalışma grubumuzdaki Zonguldak İl Mili Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı il merkezi okullarında çalışan öğretmenlerin istihdam biçimi kadrolu 618 öğretmen %93.9, sözleşmeli olarak çalışanlar ise 40 öğretmen %6.1'di. Kadrolu çalışma iş güvencesi nedeniyle çalışma koşullarında tanımlanan bir psikososyal etmenlerden biridir. Öğretmenlik mesleği genel olarak iş güvencesi olan sabit bir kariyer olarak görülür. İş güvencesi ve garantisini isteyenler için çekici olabilecek bir meslekken,

durgunluk riski ve esnekliği az olan da bir meslektir. OECD (2005) raporlarına bakıldığında öğretmenlik mesleği için, birçok ülkede iş garantisinin düşmekte olduğu ve sözleşmeli öğretmen uygulamalarının yaygınlaştığı ve bazı öğretmenlerin de işten ayrıldığı görülmektedir (16).

Türkiye’de İlköğretim kademesinde toplam çalışan öğretmen sayısı 503 bin olup, kadrolu olarak çalışan 443 bin öğretmen bulunmaktadır. Sözleşmeli olarak çalışanlar ise 59 bindir . Ayrıca değişen oranlarda ücretli çalışma tanımlanmıştır. Buna göre kadrolu olanların oranı %88, sözleşmeli öğretmen oranı %11 ve çok küçük oranda ücretli öğretmenlerdir (7). Ortaöğretim kademesinde 222 705 öğretmenden, 214 927 kadrolu olanlar (%96), sözleşmeli olanlar 7 705 (%3.45)’dir. Genel liselerde 100 327 öğretmenin 97 974’ü (%97) kadrolu olarak istihdam edilmiştir. Mesleki ve teknik liselerdeki öğretmenlerin sayısı 104 327 olup, 100 048’i (%95) kadrolu olarak çalışmaktadır (7). TALIS araştırmasına katılan ülkelerdeki öğretmenlerin %85’i kadrolu olarak çalışan öğretmenlerdir. Öğretmenlerin kadrolu veya sözleşmeli çalışması onların, iş güvencesi ve iş doyumu ve performanslarıyla yakından ilişkili olabilir. Türkiye’de öğretmenlerin %72.4’ü tam zamanlı olarak çalıştıklarını belirtmişlerdir. Sistem içinde farklı statülerde öğretmen çalıştırılması ve gittikçe kadrolu öğretmen alımından uzaklaşma hizmet içi eğitimleri, çalışma koşullarını, geliri ve sağlığı da olumsuz etkileyebilecektir (16). Bu doğrultuda öğretmenlerin sağlık bilincinde ve eğitiminde rol model olarak olumlu koşullara sahip olmasını sağlayacak düzenlemelere gereksinim vardır.

Öğretmenlerin görevlendirildikleri kurumlardaki haftalık çalışma süreleri 30 saati geçemez denilmektedir (11). Bunun 15 saati aylık karşılığı ders, 5 saati ücret karşılığı hazırlık ve planlama görevi olarak tanımlanmış ve isteyen öğretmenlere isteği doğrultusunda haftada 10 saat daha ücretli ders, eğitim ve öğretim görevi verilebileceği belirtilmiştir (11). Buna rağmen bu çalışmada haftalık çalışma süresinin ortalama 34 saat, fazla mesai ve ücretsiz çalışma koşullarının olması, pratikte belirlenen mevzuattan farklı olabildiğini göstermektedir. Bu çalışmada ek iş yapanların özellikleri ek iş türü ve saatleri ile ilgili kayıp veriler nedeniyle değerlendirilememiştir.

İşyerine ulaşım süresi çalışma saatlerinden sayılmaktadır (17). 4857 kapsamında işyerine ulaşım sağlanması işveren tarafından düzenlenirken öğretmenler bu kapsamda çalışmadıkları için bu düzenlemenin sağlanamadığı görülmektedir. Çalışmamızda iş yeri ulaşımını kendi araçlarıyla sağlayanlar (%33) birinci sırada yer

alırken, (%32.5) ile yürüyerek sağlayanlar ikinci sıradaydı. Çalışmanın Zonguldak il merkezi ile sınırlı olması ulaşımı görece kolay göstermekte olabilir.

Araştırma kapsamında öğretmenlerin maaş konusundaki algı puanı düşüktür. Bu öğretmenlerin ek iş ve fazla çalışma gereksinimini açıklamaktadır. En düşük derecede görev yapan öğretmen ₺1.590, en yüksek derecede görev yapan bir öğretmen ise ₺1.856 ücret almaktadır (12). Bu çalışmada ortalama gelir bu değerlerden yüksekti. Özel ders nedeniyle olduğu düşünülür. Öğretmenlerin maaş konusundaki düşünceleri ve hanelerinin ekonomik durumlarını topluma göre değerlendirmeleri istendiğinde kendi gelirlerinin az olduğunu düşünmelerine rağmen topluma göre bir puan daha iyi durumda olduklarını belirttikleri görüldü. Bu puan düzeyleri toplumda mesleğe verilen değer puanı ile benzerdi. Öğretmenlerin mesleklerinin toplum içinde değer görmesi ile ilgili düşünceleri 10 puan üzerinden ortalama 4.5 ± 2.1 olarak bulunmuştur. İnsan gününün önemli bir kısmını işinde geçiriyor ve bunu da en az 20-25 yıl devam ettiriyorsa, onun yaşamında mutlu olabilmesi için işiyle ilgili sosyal statü bekleme ve karşılığını bulması hem fizyolojik hem de psikososyal dinamikler açısından önemli bulunmaktadır (18).

Üniversiteler, özellikle liselere öğretmen yetiştirmede öteden beri önemli rol oynamıştır. Başta İstanbul Üniversitesi Edebiyat ve Fen Fakültesi olmak üzere, Ankara Üniversitesi Dil Tarih ve Coğrafya ile Fen Fakültesi; 1955'ten sonra açılan diğer üniversitelerin edebiyat, fen ve fen edebiyat fakülteleri, lise ve dengi okullara; Türk Dili ve Edebiyatı, Matematik, Fizik, Kimya, Biyoloji, Tarih, Coğrafya ve Yabancı Diller gibi alanlarda çok sayıda öğretmen yetiştirmiştir (19). 1973 tarihinde 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle de üniversitede okuyan öğrencilerden öğretmen olmak isteyenler için sık sık öğretmenlik sertifika programları düzenleme yoluna gidilmiştir (3). Bu programların müfredatlarına sağlık eğitimi, bilinci, çalışan sağlığı ve güvenliği boyutunun da eklenmesi amaçlanan hedeflere ulaşmada önem taşımaktadır. Öğretmenlerin mezuniyet öncesi ve sonrası hizmet içi eğitimlerle özellikle listelenen eğitim, baş etme teknikleri, sağlık vb. ile ilgili hakları ve uygulamaları konusunda bilgi tutum ve davranışları geliştirilebilir.

Öğretmenlerin mesleklerini yapmaktan memnuniyet dereceleri 10 üzerinden ortalama 7.3 ± 2.3 olarak bildirilmiştir Literatürde Çin'de yapılan bir çalışmada öğretmenlerin memnuniyeti ve yaşam kalitesi açısından yaş ve cinsiyetin etkili olduğu bildirilmektedir (20). Bizim çalışmamızda araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsiyet dağılımları arasındaki farklılıklar karşılaştırılmadı ancak %54'ünü kadınlar

oluşturmaktaydı, sonraki çalışmalarda cinsiyetler arasındaki farklılıkların değerlendirilmesi yararlı olacaktır.

Bu araştırmada saptanan sigara içme sıklığı Türkiye verilerine göre daha az sıklıktadır. Türkiye'nin farklı illerinde öğretmenler arasında yapılan çalışmalarda sigara içme oranları sıra ile; Sivas'ta %52.4 (21), Afyon'da %32.5 (22), Tokat'ta %47.4 (23), Şanlıurfa'da %29.1 (24), Konya'da %36.2 (25), Elazığ'da %42.2'dir (26). İstanbul Eyüp ilçesinde yapılan araştırmada %45.7 (27), Afyon'da yapılan diğer bir çalışmada %48.3 olarak bulunmuştur (28). Yurt dışında bazı ülkelerde yapılan çalışmalara bakıldığında İspanya'da lise öğretmenlerinde sigara içme oranı %37.2, ilkökul öğretmenlerinde %26.2, Amerika Birleşik Devletleri'nde %12.2, Japonya'da %44.7, Romanya'da %33, Hindistan'da %21.4 olarak bulunmuştur (29-33).

Öğretmenlerde literatürde bildirilen en sık tanılardan biri fonasyon ve ses zorlanması ve kronik farenjittir (34,37). Perez Fernandez & Preciato López tarafından yapılan çalışmada öğretmenlerin yakınmalarını özellikle aşırı sınıf gürültüsü ile ilişkilendirdiği bildirilmektedir (34,41). Çalışmamızda öğretmenlerin bildirdikleri tanı almış hastalılar arasında kronik farenjit ve ses boğaz ile ilgili yakınmaları ilk sırada yer almaktaydı.

Milda Astrauskaite ve arkadaşlarının yaptığı araştırmada işyerinde psikososyal etkenlerle ilişkilendirilen sağlık sorunları arasında; astım, romatoid artrit, osteoartrit, siyatik, diyabet veya kalp hastalığı gibi kronik hastalıkların da olması dikkat çekicidir. Karın ağrısı, göğüs ağrısı, baş dönmesi gibi psikosomatik şikayetler de psikososyal etmenler ve çalışma koşulları ile ilişkilendirilmektedir (35). Çalışmamızda da öğretmenlerin tanı almış hastalıklarından gastrointestinal hastalıklar, kalp rahatsızlıkları ilk beş sıradaydı. Bu hastalıkların öğretmenlerin çalışma koşulları ile ilişkilerinin sonraki çalışmalarda değerlendirilmesi önerilir.

Patience NE ve Derek RS'nin yapmış olduğu çalışmada kas iskelet sistemi hastalıkları öğretmenlerde yüksek sıklıkta ve yaygın olarak bildirilen işle ilgili hastalıklardandır (36). Çalışmamızda öğretmenlerin tanı almış hastalıkları sıklıklarında kas eklem hastalıkları on ikinci sıradaydı. Japonya Nagoya'da Hirohito Tsuboi ve arkadaşları tarafından yapılan bir araştırmada okul çalışanları arasında bel ağrısı yakınması %23.2 olarak bulunmuştur (38). Bu çalışmada öğretmenlerin sağlıkla ilgili bildirdikleri yakınma sıklıklarının başında bel ağrısı yer almaktaydı.

Carla Lima de Souza ve arkadaşlarının yapmış olduğu çalışmada öğretmenlerin %18.9'unun ses bozuklukları olduğu belirtilmektedir(37).

Çalışmamızda öğretmenlerin tanı almış hastalıklar arasında ses bozuklukları tanısı özellikle yer almamakta ancak kronik farenjit ilk sırada yer almaktaydı.

Bu araştırmada öğretmenlerin çalışma sağlığı ve koşulları, korunma konularında eğitim almamış olduklarını belirtmeleri dikkat çekicidir. Bu konularda gereksinim, farkındalık düzeylerinin belirlenmesi ve erişkinlere yönelik, eğitici eğitimleri ve hizmet içi eğitimlerin planlanması yararlı olacaktır.

Bütün bu değerlendirmelere bakıldığında öğretmenlerin çalışma koşulları ve sağlık durumlarının kapsamlı olarak ele alındığı çalışmalara gereksinim olduğu görülmektedir. Özellikle Türkiye’de 20 Haziran 2012’de kamu özel ayrımı olmadan bütün çalışanları kapsayan İş Sağlığı ve Güvenliği yasınının kabul edilmesi ile bu konuda toplumsal farkındalık oluşturulmasında öğretmenlerin kendi sağlıkları için olduğu kadar toplum için de önemli rolleri bulunmaktadır.

Türkiye’de 2014’e kadar tanınan geçiş süresi sonunda bütün mesleklerde ve kamu-özel bütün kurumlarda çalışanların iş sağlığı hizmetleri kapsamına alınması sürecinin de başlamış olması dikkate alındığında, öğretmenlere yönelik iş sağlığı hizmetlerinin örgütlenmesi bu konuda hizmet içi eğitimlerin yapılması ile ilgili modellere gereksinim olduğu görülmektedir. Bu çalışmada öğretmenlerin sağlık durumları ve çalışma yaşamı özellikleri tanımlayıcı olarak ele alınmıştır. Sonraki aşamalarda çalışma ortamı ve koşullarının sistematik olarak değerlendirilmesi ve sağlık durumları ile karşılaştırılması, hizmet planlamasına da olanak sağlayacaktır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

- 658 öğretmenden %93.9'u kadrolu, %6.1'i sözleşmeli olarak istihdam edilmekteydi.
- Haftalık çalışma süresi ortalaması 34.0±10.9 saattir.
- Öğretmenlerin %23.4'ü düzenli olarak fazla mesai, %4.7'si ek iş yapmaktaydı.
- Öğretmenlerin %35.9'u işinden elde ettiği gelirin harcamalarına yetmediğini belirtti.
- Öğretmenlerin mesleklerinin toplum içinde değer görmesi ile ilgili düşünceleri (10 puan en iyi, hakettiği yerde) ortalama 4.5±2.1, mesleklerini yapmaktan memnuniyet dereceleri 10 üzerinden (çok memnunum) ortalama 7.3±2.3'tü.
- Öğretmenlerin %39.4'ünün doktor tarafından tanısı konulmuş en az bir hastalığı bulunmaktaydı. İlk sırada kulak burun boğaz (%15.8), ikinci sırada gastrointestinal hastalıklar (%13.7) yer almaktaydı.
- Sağlıkla ilgili bildirdikleri yakınmalardan ilk üç sırada; bel ağrısı (%15.0), baş ağrısı (%14.9), boğaz ağrısı (%13.7), yer almaktaydı.
- Öğretmenlerin %17'si düzenli ilaç kullanmaktaydı.
- Öğretmenler hem rol model hem de bütün topluma ulaşabilen bir kesim olarak sağlığı geliştirme ve sağlığın korunması için önemli bir çekirdek noktadır. Kendi sağlıkları, çalışma yaşamı ve sağlık ilişkisi konusunda bilgi ve algılarını topluma yansıtma potansiyeli dikkate alındığında okul sağlığı hizmetleri bütünü içinde iş sağlığı hizmetleri oluşturulması önemli ve gereklidir.
- 20 Haziran 2012'de çıkan İş Sağlığı ve Güvenliği yasası gereği 2 yıl içinde bütün sektörler ve çalışanlar İş Sağlığı ve Güvenliği düzenlemeleri kapsamında olacaktır. Bu doğrultuda ve İş Sağlığı ve Güvenliği hizmetlerinin okullarda yapılandırılması ve planlanması gereklidir. Okul sağlığı hizmetleri içinde yapılandırılmış İş Sağlığı ve Güvenliği hizmetleri, İş Sağlığı ve Güvenliği kültürü, Sağlığı geliştirme konularında farkındalık eğitimleri yapılması önemli ve gereklidir.
- Yeni yasal düzenlemeler ışığında Toplum Sağlığı Merkezi odaklı iş sağlığı hizmetleri iş sağlığı hemşireleri desteği ile oluşturulabilir.

7. KAYNAKLAR

1. Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu (2004). Ulusal Bilim ve Teknoloji Politikaları 2003-2023 Strateji Belgesi. Erişim Adresi: www.tubitak.gov.tr/tubitak_content.../Vizyon2023_Strateji_Belgesi.pdf. Erişim Tarihi: Ocak 2010.
2. Özcebe H, Ulukol B, Mollahaliloğlu S, Yardım N, Karaman F. T.C. Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetlerinde Okul Sağlığı Kitabı. s.1-8, Yücel Ofset, Ankara, 2008.
3. Bilir A. Öğretmen Yetiştirmenin Tarihsel Evrimi ve İstihdam Politikaları. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi 44(2):223-246, 2011.
4. Sağlık Eğitim Fakültesi. Sağlık Eğitimi. Erişim Adresi: idak.gop.edu.tr/sabany/fakulte/saglikegf.htm. Erişim Tarihi: Mart 2012.
5. Kılıkış İ, Demir S. İşverenin İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimi Verme Yükümlülüğü Üzerine Bir İnceleme. Çalışma İlişkileri Dergisi 3(1):23-47, 2012.
6. T.C. Milli Eğitim Bakanlığı 12 Yıl Zorunlu Eğitim Sorular-Cevaplar Ankara 2012. Erişim Adresi: www.meb.gov.tr/duyurular/duyurular2012/12Yil_Soru_Cevaplar.pdf. Erişim Tarihi: Eylül 2012.
7. Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2010-2011. 16 Mart 2011.
8. Bilir A. Birleştirilmiş Sınıflı Köy İlköğretim Okullarında Öğretmen ve Öğretim Gerçeği. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi 41(2)1-22, 2008.
9. 2012 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Tasarısı İle 2010 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Tasarısı Plan ve Bütçe Komisyonu Görüşme Tutanakları. Erişim Adresi: www.tbmm.gov.tr/develop/owa/dosya_p.indir?pDosyaAdi...htm. Erişim Tarihi: Kasım 2011.
10. Türkiye İstatistik Kurumu Hanehalkı İşgücü İstatistikleri. Erişim Adresi: www.tuik.gov.tr/MetaVeri.do?tb_id=25&ust_id=8. Erişim Tarihi: Mayıs 2012.
11. T.C. Resmi Gazete. Milli Eğitim Bakanlığı Mevzuat Milli Eğitim Bakanlığı Yönetici ve Öğretmenlerinin Ders ve Ek Ders Saatlerine İlişkin Karar. 16 Aralık 2006. Sayı: 26378, Başbakanlık Basımevi, Ankara.

12. Koncuk İ. Türkiye Kamu-Sen ve Türk Eğitim-Sen. Erişim Adresi: www.turkegitimsen.org.tr/haber_goster.php?haber_id=14598. Erişim Tarihi: Aralık 2012.
13. T.C. Resmi Gazete. Öğretmenlik Kariyer Basamaklarında Yükselme Yönetmeliği. 13 Ağustos 2005. Sayı: 25905, Başbakanlık Basımevi, Ankara.
14. Uzaslan E. Sigarayı Bırakma Yöntemleri. Sürekli Tıp Eğitim Dergisi 12(5): 166, 2003.
15. Turan M, Çilli AS, Aşkın R, Herken H, Telcioğlu M, Kucur R. Cage Testi İle Alkol Kullanımı Üzerine Epidemiyolojik Bir Çalışma. Klinik Psikiyatri 2:217-221, 1999.
16. Büyüköztürk Ş, Akbaba Altun S, Yıldırım K. Uluslararası Öğretme Ve Öğrenme Araştırması Türkiye Ulusal Raporu. s.10-27, Ankara, 2010.
17. T.C. Resmi Gazete. 4857 İş Kanunu. 10 Haziran 2003. Sayı: 4857, Başbakanlık Basımevi, Ankara.
18. Keser A. İş Doyumu ve Yaşam Doyumu İlişkisi: Otomotiv Sektöründe Bir Uygulama. Çalışma ve Toplum 4 77-96, 2005.
19. Güven İ. Türk Eğitim Tarihi. s.377-390, Naturel Yayınevi, Ankara, 2010.
20. Yang X, Ge C, Hu B, Chi T, Wang L. Relationship between quality of life and occupational stress among teachers. Public Health 123:750-755, 2009.
21. Demirel Y, Toktamış A, Nur N, Sezer RE. İlköğretim Okullarındaki Öğretmenlerde Sigara İçme Durumu. Türkiye Klinikleri J Med Sci 24:492-497, 2004.
22. Fidan F, Sezer M, Demirel R, Kara Z, Ünlü M. Öğretmenlerin Sigara İçme Durumu ve Sigara Yasağı Karşısındaki Tutumları. Toraks Dergisi 7(3): 196-199, 2006.
23. Kocabaş A. Öğretmenlerde Sigara İçme Alışkanlığı. Ondokuzmayıs Üni. Tıp Fak. Derg. 5 (1) : 51-61, 1988.
24. Gencer M, Ceylan E, Yengil E, Ethemoglu G. Şanlıurfa'da İlköğretim Okulu Öğretmenlerine Uygulanan Sigara Anket Sonuçları. Türkiye Klinikleri Arch Lung 8(1):5-9, 2007.
25. Marakoğlu K, Erdem D, Çivi S. Konya'da İlköğretim Okullarındaki Öğretmenler Arasında Sigara İçme Durumu. Toraks Dergisi 8(1): 37-40, 2007.
26. Turgut T, Deveci F, Altuntaş E, Muz MH. Elazığ'da lise ve dengi okul öğretmenlerine uygulanan sigara anketi sonuçları. Solunum 3(4): 295-299, 2001.

27. Talay F, Altın S, Çetinkaya E. İstanbul Eyüp İlçesi Lise Öğretmenlerine Uygulanan Sigara Anketi Sonuçları. *Solunum Hastalıkları* 16: 53-59, 2005.
28. Ünlü M, Orman A, Cirit M, Demirel R. Afyon'da Lise Öğretmenlerinin Sigara İçme Alışkanlığı ve Sigaraya Karşı Tutumları. *Solunum Hastalıkları* 13: 203-207, 2002.
29. Barrueco M, Hernandez-Mezquita MA, Jimenez-Ruiz C et al. Attitudes of teachers about tobacco prevention at school. *Allergol Immunopathol* 28:219-24, 2000.
30. Naing NN, Ahmad Z. Factors related to smoking habits of male secondary school teachers. *Southeast Asian J Trop Med Public Health* 32:434-9, 2001.
31. Bang KM, Kim JH. Prevalence of cigarette smoking by occupation and industry in the United States. *Am J Ind Med* 40:233-9, 2001.
32. Mihaltan F, Ghiculete D, Enache G et al. Survey of the prevalence of smoking in Rumanian teachers. *Pneumologie* 48:481-3, 1994.
33. Kumar A, Mohan U, Jain VC. Academicians' attitudes and beliefs towards anti-smoking measures. *Public Health* 110:241-6, 1996.
34. Martins RHG, Tavares ELM, Neto ACL, Fioravanti MP. Occupational hearing loss in teachers: a probable diagnosis. *Rev Bras Otorrinolaringol* 73(2):239-44, 2007.
35. Astrauskaitė M, Perminas A, Kern RM. Sickness, colleagues' harassment in teachers' work and emotional exhaustion. *Medicina (Kaunas)* 46(9):628-34, 2010.
36. Patience NE, Smith DR. A systematic review of musculoskeletal disorders among school teachers. *Erick and Smith BMC Musculoskeletal Disorders* 12:260, 2011.
37. Souza CL, Carvalho FM, Araujo TM, Reis EJFB, Lima VMC, Porto LA. Factors associated with vocal fold pathologies in teachers. *Rev Saude Publica* 45(5): 914-21 2011.
38. Tsuboi H, Takeuchi K, Watanabe M, Hori R, Kobayashi F. Psychosocial Factors Related to Low Back Pain among School Personnel in Nagoya, Japan. *Industrial Health* 40: 266-271, 2002.
39. Ono Y, Imaeda T, Shimaoka M, Hiruta S, Hattori Y, Ando S, Hori F, Tatsumi A. Associations of Length of Employment and Working Conditions with Neck, Shoulder and Arm Pain among Nursery School Teachers. *Industrial Health* 40: 149–158, 2002.

40. Chiu TW, Lau KT, Ho CW, Ma MC, Yeung TF, Cheung PM. A study on the prevalence of and risk factors for neck pain in secondary school teachers. *Public Health* 120: 563–565, 2006.

41. Chiu TTW, Lam PKW. The Prevalence of and Risk Factors for Neck Pain and Upper Limb Pain among Secondary School Teachers in Hong Kong. *J Occup Rehabil* 17:19–32, 2007.

8. EKLER

Ek 1. Tez Adı Değişiklik Kararı

T.C.
BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ
Klinik Araştırmalar Etik Kurul Başkanlığı

TOPLANTI TARİHİ : 17/12/2013
TOPLANTI NO : 2013/18

KARARLAR :

- 1- Hacettepe Üniversitesi Halk Sağlığı Enstitüsü öğretim üyesi Doç. Dr. Sibel KIRAN'ın sorumluluğunda yapılması planlanan "Öğretmenlerde Çalışma Koşulları İle İlgili İş Stresinin Değerlendirilmesi, Uyku ve Sağlık İlişkisinin İncelenmesi" konulu çalışma başlığının "Öğretmenlerin Çalışma Koşulları ve Sağlık Durumunun Değerlendirilmesi" olarak değiştirilmesinin Etik Kurul ilkelerine uygun olduğuna,

Oy birliği ile karar verilmiştir.

A S L I G İ B İ D İ R

Doç. Dr. Günür ÖZBAKIŞ DENGİZ
B.E.Ü. Klinik Araştırmalar Etik Kurul Başkanı

Ek 2. Resmi İzin

T.C
ZONGULDAK VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.4.67.00.05.500/
Konu: Anket Çalışması

30482

03 Ekim 2010
...../...../2010

MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜNE
ZONGULDAK

Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Rektörlüğünün, 21.10.2010 tarih ve B.30.2.ZKÜ.0.72.00.00/516-1815/10939 sayılı yazısında, Sağlık Bilimleri Enstitüsü Halk Sağlığı Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Sibel BOSTANCI, "Öğretmenlerde çalışma koşulları ile ilgili iş stresinin değerlendirilmesi, uyku ve sağlık ilişkisinin incelenmesi" konulu tez çalışmasını ilimiz okullarında uygulamak istediği belirtilmektedir.

Millî Eğitim Müdürlüğünde toplanan komisyonumuz, anket çalışmasının ilimiz okullarında yapılmasında sakınca olmadığına karar vermiş olup, yönerge doğrultusunda yapılmasını olurlarınıza arz ederim.

Mehmet DUYAR
Millî Eğitim Şube Müdürü

OLUR
03/11/2010
Recep DEMİRYAS
Vali a.
Millî Eğitim Müdür V.

Tel:0372 2536958 E-posta:zonguldakmem@meb.gov.tr
Faks:0372 2519146 int.adresi:http://Zonguldak.meb.gov.tr

Ek 3. Bilgilendirilmiş Olur Formu

BİLGİLENDİRİLMİŞ OLUR FORMU

Bu katıldığınız çalışma bilimsel bir araştırma olup, araştırmanın adı “**Öğretmenlerin çalışma koşulları ve sağlık durumunun değerlendirilmesi**”dir.

Bu çalışmada, Zonguldak İl Milli Eğitim Müdürlüğü’ne bağlı merkezde çalışan öğretmenlerin sağlık durumlarının kendi bildirimlerine dayalı olarak değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Bu çalışmada size sosyodemografik özellikleriniz ile çalışma yaşamı özelliklerinizi sorgulayan bir soru formu kullanılacaktır. Ayrıca çalışmanın ileriki aşamalarında çalışanların izlem ve değerlendirilmeleri devam edecektir.

Bu çalışmada soru formlarına ayıracağınız süre 10-15 dakika olup, çalışmada yer alması planlanan gönüllülerin sayısı yaklaşık 783 kişidir.

Bu çalışmada yer almanız nedeniyle size hiçbir ödeme yapılmayacaktır, ayrıca bu çalışma kapsamında muayene, tetkik vb. bulunmamaktadır. Bu çalışma Müdürlüğün bilgisi ve izni ile yürütülmektedir. Ancak sizlere ait kişisel durum, görüş gibi bilgilerinizi çalışma amacı dışında herhangi üçüncü kişilerle paylaşılmayacaktır.

Bu çalışmada yer almak tamamen sizin isteğinize bağlıdır. Çalışmada yer almayı reddedebilirsiniz ya da herhangi bir aşamada çalışmadan ayrılabilirsiniz; bu durum herhangi bir cezaya ya da sizin yararlarınıza engel duruma yol açmayacaktır. Araştırmacı bilginiz dahilinde veya isteğiniz dışında, uygulanan çalışma prosedürünün gereklerini yerine getirmemeniz, çalışma programını aksatmanız vb. nedenlerle sizi çalışmadan çıkarabilir. Çalışmanın sonuçları bilimsel amaçla kullanılacaktır; çalışmadan çekilmeniz ya da araştırmacı tarafından çıkarılmanız durumunda, sizle ilgili veriler de gerekirse bilimsel amaçla kullanılabilir.

Size ait tüm tıbbi ve kimlik bilgileriniz gizli tutulacaktır ve çalışma yayınlansa bile kimlik bilgileriniz verilmeyecektir, ancak çalışmanın izleyicileri, yoklama yapanlar, etik kurullar ve resmi makamlar gerektiğinde bilgilerinize ulaşabilir. Siz de istediğinizde kendinize ait bilgilere ulaşabilirsiniz.

Çalışmaya Katılma Onayı:

Yukarıda yer alan ve araştırmaya başlanmadan önce gönüllüye verilmesi gereken bilgileri okudum ve sözlü olarak dinledim. Aklıma gelen tüm soruları araştırmacıya sordum, yazılı ve sözlü olarak bana yapılan tüm açıklamaları ayrıntılarıyla anlamış bulunmaktayım. Çalışmaya katılmayı isteyip istemediğime karar vermem için bana yeterli zaman tanındı. Bu koşullar altında, bana ait bilgilerin gözden geçirilmesi, transfer edilmesi ve işlenmesi konusunda araştırma yürütücüsüne yetki veriyor ve söz konusu araştırmaya ilişkin bana yapılan katılım davetini hiçbir zorlama ve baskı olmaksızın büyük bir gönüllülük içerisinde kabul ediyorum.

Gönüllünün,

Adı-Soyadı:

Adresi:

Tel.-Faks:

Tarih ve İmza:

Açıklamaları yapan araştırmacının,

Adı-Soyadı: Sibel DEMİR (BOSTANCI)

Görevi: Yüksek lisans öğrencisi (Hemşire)

Adresi: Bülent Ecevit Üniversitesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı

Tel: 0 5416413989

Tarih ve İmza:

Ek 4. Anket Formu

ANKET FORMU

Kimlik bilgileriniz bilgilendirilmiş olur sayfası ile bu anket formundan ayrılarak saklanacaktır. Ya da bilgilendirilmiş oluru okuyarak size gösterilen ayrı listeye bu çalışmaya katıldığınızı onayladığınız için imzanızı atabilirsiniz. Verdiğiniz bilgiler kesinlikle bilimsel amaç dışında kullanılmayacaktır. Bilimsel çalışmada birbirleriyle ilişkileri araştırılacağı için bütün soruları yanıtlamanız bizim için çok değerlidir. Devam eden çalışmalara katılmak isterseniz kimliğinizi ve iletişim adresinizi ayrıca verebilirsiniz. Teşekkür ederiz.

Aşağıdaki soruları okuyarak size durumunuza en uygun yanıtı, seçeneklerde yanındaki parantez içine çarpı atarak anlaşılır biçimde (X) koyarak işaretleyin, seçeneksiz sorularda yanına boşluk olan yerlere açık olarak yazın.

1) Cinsiyetiniz? 1.()Kadın 2.()Erkek

2) Doğum tarihiniz?.....

3) Medeni durumunuz? 1.()Bekar 2.()Evli 3.()Dul 4.()Diğer.....

4) Aile tipiniz? 1.()Çekirdek aile 2.()Geniş aile

5) İş yerine ulaşımınızı nasıl sağlarsınız?

1.()Yürüyerek 2.()Toplu taşıma araçları 3.()Lise 4.()Kendi aracı 5.()Diğer.....

6) Çalıştığınız yer?

1.()Anaokulu 2.()İlköğretim 3.()Lise 4.()Halk Eğitim Merkezi ve Akşam Sanat Okulu 5.()Mesleki Eğitim Merkezi 6.()İl Milli Eğitim Müdürlüğü 7.()Öğretmenevi ve Akşam Sanat Okulu 8.()Eğitim Uygulama Okulu ve İş Eğitim Merkezi 9.()Rehberlik ve Araştırma Merkezi 10.()Bilim ve Sanat Merkezi

7) Branşınız?.....

8) Öğrenim düzeyiniz nedir? 1.()Lise 2.()Ön lisans 3.()Lisans

4.()Yüksek lisans 5.()Doktora

9) İşinizden elde ettiğiniz gelir?(yaklaşık olarak).....TL

10) Hane geliriniz?(toplam eşiniz, kira vb. ya da ek iş varsa elde ettiğiniz gelir?)
(yaklaşık olarak).....TL

11) İşinizden elde ettiğiniz gelir harcamalarınıza yetiyor mu?

1.()Evet 2.()Hayır 3.()Kısmen yeterli

12) Aldığınız maaş konusundaki düşünceleriniz nelerdir?(en düşük 1 puan olmasına göre 10 puan üzerinden kaç puan verirdiniz?) Ekonomik durumunuzu aşağıdaki çizgi üzerinde (X) ile işaretleyiniz.

1----- 2----- 3----- 4----- 5----- 6----- 7----- 8----- 9----- 10

13) Hanenizin ekonomik durumunuzu topluma göre değerlendirecek olursanız en düşük 1 puan olmasına göre 10 puan üzerinden kaç puan verirdiniz? Ekonomik durumunuzu aşağıdaki çizgi üzerinde (X) ile işaretleyiniz.

1----- 2----- 3----- 4----- 5----- 6----- 7----- 8----- 9----- 10

14) Bu okulda öğretmen olarak istihdam şekliniz nedir? Türünü açıkça yazınız.

1.()Kadrolu:..... 2.()Sözleşmeli:.....

15) Toplam kaç yıldır öğretmenlik yapıyorsunuz?.....

16) Bu okulda kaç yıldır öğretmenlik yapıyorsunuz?.....

17) Günde kaç saat çalışıyorsunuz?-----saat/gün

18) Haftada toplam kaç saat çalışıyorsunuz?-----saat/hafta

19) Fazla çalışma (fazla mesai) yapıyor musunuz?

1.()Yapmıyorum

2.()Düzenli yapıyorum: saat/ ay Ücretli () Ücretsiz()

20) Ek iş yapıyor musunuz?

- 1) Hayır 2) Evet ise ne olduğunu yazınız:.....

21) Çocuk sayısı:

22) Hanedeki kişi sayısı:.....

23) Mesleğinizin toplum içinde değer görmesi ile ilgili düşüncenizi, 10:hak ettiği yerde önemli ve 1:hak ettiği değer verilmiyor biçiminde puanlayacak olsanız kaç verirdiniz? Aşağıdaki çizgi üzerinde (X) ile işaretleyiniz.

1----- 2----- 3----- 4----- 5----- 6----- 7----- 8----- 9----- 10

24) Mesleğinizi yapmaktan memnuniyet derecenizi 10:çok memnunum ve 1: hiç memnun değilim biçiminde puanlayacak olsanız kaç verirdiniz? Aşağıdaki çizgi üzerinde (X) ile işaretleyiniz.

1----- 2----- 3----- 4----- 5----- 6----- 7----- 8----- 9----- 10

25) Sigara-tütün kullanıyor musunuz?

- 1.()Hiç içmedim
- 2.()Bıraktınız ise kaç yıl içtiniz?(---) Yaklaşık olarak günde kaç adet içtiniz?(---)
- 3.()Halen içiyorsanız günde kaç adet içiyorsunuz?
- (-----adet/gün) kaç yıldır içiyorsunuz? (-----yıl)

26) Alkollü içecek kullanıyor musunuz?

- 0) Hayır
- Evet ise sıklık belirtin: 1) Nadiren 2) Ara sıra 3) Sık sık 4) Her zaman

27) Düzenli olarak kullandığınız ilaç var mı?

1. ()Hayır 2. ()Evet ise nedir? Yazınız-----

28) Doktor tarafından tanı konulmuş bir hastalığınız var mı?

1. ()Hayır

2. ()Evet ise hastalığınız nedir aşağıdaki hastalık bölümüne x ile işaretleyiniz.

3. ()Sağlık yakınmanız varsa aşağıdaki yakınma bölümüne x ile işaretleyiniz.

2. Çalışma yaşamı boyunca ve buradaki iş süresince doktor tarafından tanısı konmuş hastalıklarınız nelerdir? Listede yer almayan tanı konulmuş hastalığınızı diğer kısmına ekleyiniz.				3. Sağlıkla ilgili yakınmaları olup olmadığı: Burada çalıştığı süre içinde sürekli olan ya da sık periyotlarla tekrarladığını düşündüğünüz sağlıkla ilgili yakınmalarınız nelerdir? Listede yer almayan yakınmalarınızı diğer kısmına ekleyiniz.			
Hastalık	Var	Hastalık	Var	Yakınma	Var	Yakınma	Var
Hepatit A,D,E		Herpes simplex		Baş dönmesi		Karın ağrısı	
Hepatit B		Kontakt dermatit		Baş ağrısı		Kabızlık	
Hepatit C		Egzema		Uyku bozukluğu		İshal	
HIV		Psoriais		Gözlerde sulanma, kaşıntı		Göğüs ağrısı	
Astım		Varicella zoster (zona)		Gözlerde kızarıklık		Ellerde uyuşma	
Tbc		Diyabet		Burun kanama		Ayaklarda uyuşma	

KOAH		Koroner arter hastalığı		Burun akıntısı	Sık idrar, çok idrar	
Kronik sinüzit		Aritmi		Kulak ağrısı	Gece idrara çıkma	
Kronik farenjit		Hipertansiyon		Kulakta çınlama	Koyu renkli idrar	
Allerjik rinit vb.		Tendinit vb.		İşitme güçlüğü	Sürekli uyuklama hali	
Sitomegalovirus		İnfertilite öyküsü- tedavisi		Ses kısıklığı	Bel ağrısı	
Vestibüler nörinit		Konjenital anomalili çocuk		Boğaz ağrısı	Boyun ağrısı	
İşitme kaybı		Düşük öyküsü-ölü bebek		Öksürük	Sırt ağrısı	
Allerjik konjonktivit		Endikasyonlu küretaj		Balgam	Kas eklem ağrısı	
Menier		Varis		Hırıltılı soluma	Eklemlerde şişme kızarıklık	
Anemiler		Tromboz		Nefes darlığı	Unutkanlık	
Ülser		Kanserler:		Çarpıntı	Cilt döküntüsü	

Gastrit				Bulantı- kusma		Bacaklarda şişme	
Spastik kolit		Disk hernisi		Diğer		Diğer	
İrritabl kolon		Karpal tünel sendromu		Diğer		Diğer	
Diğer		Anksiyete bozukluğu		Diğer		Diğer	
Diğer		Depresyon		Diğer		Diğer	
Diğer		Diğer		Diğer		Diğer	

ÇALIŞMAMIZA KATILDIĞINIZ İÇİN TEŞEKKÜR EDERİZ

9. ÖZGEÇMİŞ

Sibel Demir, 30.04.1986 Zonguldak doğumludur. İlköğretimini Mimar Sinan İlköğretim Okulu'nda tamamlamış, 2004'te Zonguldak Atatürk Anadolu Lisesi'nden mezun olmuştur. 2005 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Trabzon Sağlık Yüksek Okulu Hemşirelik Bölümü'ne girmiş, 2009 yılında mezun olmuştur. 2009 yılında Bülent Ecevit Üniversitesi Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi'nde servis hemşiresi olarak göreve başlamış olup, halen servis hemşiresi olarak görev yapmaktadır.